

JOURNAL OF INTELLECT EDUCATION

วารสารครุศาสตร์ปัญญา

ISSN: 2822-0218 (ONLINE)

Volume 2 No.2 (March-April 2023)
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (มีนาคม-เมษายน 2566)

SOCIAL SCIENCE
AND EDUCATION

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (มีนาคม - เมษายน 2566)

Journal of Intellect Education (IEJ) Volume 2, No. 2 (March-April 2023)

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IEJ/issue/archive>

ISSN: 2822-0218 (Online), E-mail: skangpheng@gmail.com, karusatpanya@gmail.com

499/91 หมู่ที่ 2 ถนนมิตรภาพ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

Tel. 088-560-6666

สารบัญ

บทความวิจัย (Research Article)

pdf (ภาษาไทย)

การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอำนาจเจริญ

นพณัฐ เบ้าทอง, สุนทร สายคำ, และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง

1 - 14

Educational Institution Administration According to the Seven Sappurisadhamma Principle
of Schools under the Office of Amnat Charoen Primary Educational Service Area

Nopphanat Baothong, Sunthorn Saikham, and Samrit Kangpheng

pdf (ภาษาไทย)

การคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการ ตามกระบวนการยุติธรรม
ทางอาญาไทย

เพิ่ม หลวงแก้ว และฉัตรชัย รือหาร

15 - 25

Protection of Citizens' Rights to Police and Prosecutor Investigations According to
Thai Criminal Justice Process

Pherm Luangkaew, and Chatchai Ruehan

pdf (ภาษาไทย)

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

กนกพิชญ์ ขาดิษฐ์ชาวล, พระฮอนด้า วาตสโท, และทวี สระน้ำคำ

26 - 36

Academy of Administration Base on Doctrin of Education Quality Development Center in
Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3

Kanokphit Chatchatchawan, Phra Honda Vadasuddo, Tawee Sranamkam

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (มีนาคม - เมษายน 2566)

Journal of Intellect Education (IEJ) Volume 2, No. 2 (March-April 2023)

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IEJ/issue/archive>

ISSN: 2822-0218 (Online), E-mail: skangpheng@gmail.com, karusatpanya@gmail.com

499/91 หมู่ที่ 2 ถนนมิตรภาพ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

Tel. 088-560-6666

สารบัญ

pdf (ภาษาไทย)

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ณัฐวุฒิ ภักดีผล, ทวี สระน้ำคำ และพระฮอนด้า วาทสทุโท

37 - 47

The Educational Institution Administration towards Excellence According to the Four Iddhipāda Dhamma of Institutional Administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1

Nattawut Phakdeepon, Tawee Sranamkam, and Phra Honda Vadasuddo

pdf (ภาษาไทย)

การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา เขต 11

สุริยา จารึกดี, พระฮอนด้า วาทสทุโท, และสุนทร สายคำ

48 - 59

The Academic Administration in the Digital Age According to the Five Bahussutaṅga of the Administrators of Phrapariyattidhamma Schools, General Education Division, Area 11

Suriya Jaruekdee, Phra Honda Vadasuddo, and Suntorn Saikham

บทความเทคนิค (Technical Article)

pdf (ภาษาไทย)

การวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา

พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชะมโน (เฮียงเหี้ย), พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, สุนทร สายคำ, อมรรัตน์ เตชะนอก, และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง

60 - 76

Mixed Methods Research for Buddhist Educational Administration

Phrakhruwinaiton Worawuth Techathammo (Hainghia), PhrakhruPalad Boonchuay

Chotivungso, Sunthorn Saikham, Amonrat Techanok, and Samrit Kangpheng

บทความวิจัย (Research Article)

การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ
Educational Institution Administration According to the Seven
Sappurisadhamma Principle of Schools under the Office of
Amnat Charoen Primary Educational Service Area

นพณัฐ เบ้าทอง¹, สุนทร สายคำ², และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง³
Nopphanat Baothong¹, Sunthorn Saikham², and Samrit Kangpheng³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen campus, Thailand^{1,2,3}

Received: January 28, 2023 Revised: February 27, 2023 Accepted: February 28, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 155 คน ใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์กึ่งแบบโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้สถิติวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ โดยภาพรวมและรายด้านมีความเห็นแตกต่างกัน 3) แนวทางการใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 1) การบริหารสถานศึกษาตามหลักธัมมัญญตา ควรจัดทำมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ 2) การบริหารสถานศึกษาตามหลักอหิงสา ควรเป็นต้นแบบพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ 3) การบริหารสถานศึกษาตามหลักอัตถิยัญตา ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ 4) การบริหารสถานศึกษาตามหลักมัตตัญญตา ควรส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาใช้ในการจัดการเรียนรู้ 5) การบริหารสถานศึกษาตามหลักกาลัญญตา ควรมีการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 6) การบริหารสถานศึกษาตามหลักปริสัญญตา ควรสร้างและพัฒนา

¹ Corresponding author, Tel. 0909615241, Email: mai.navaporn@gmail.com

เครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ 7) การบริหารสถานศึกษาตามหลักปุคคลัญญตา ควรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, หลักสัปปุริสธรรม 7

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the educational institution administration according to the Seven Sappurisadhamma of schools under the Office of Amnat Charoen Primary Educational Service Area; 2) to compare the school administration according to the Seven Sappurisadhamma; 3) to propose a guideline for the educational institution administration according to the Seven Sappurisadhamma. This study was carried out by means of mixed-method research. The sample group consisted of 155 school administrators. A questionnaire and a semi-structured interview were used to collect data. The statistics used to analyze the data were Mean, Standard Deviation, and Content Analysis. The research results were as follows: 1) The overall educational institution administration, according to the Seven Sappurisadhamma of schools under the Office of Amnat Charoen Primary Educational Service Area, was statistically rated at the highest level of practice. The most practiced aspect was budget management, according to the Seven Sappurisadhamma, with a mean value of 4.68. 2) The comparative results of the school administration according to the Seven Sappurisadhamma of schools under the Office of Amnat Charoen Primary Educational Service Area classified by gender, education backgrounds, and educational institution administration experience showed statistical difference at the significance level of .01. 3) The guideline for the educational institution administration according to the Seven Sappurisadhamma of schools under the Office of Amnat Charoen Primary Educational Service Area was that (1) the administration according to Dhammaññutā, Educational standards should be prepared following the policy of the Ministry of Education. (2) The administration, according to Atthaññatā, the schools should be a model for improving the quality of effective teaching and learning management. (3) The administration, according to Attaññatā, employees should be allowed to participate in thinking and making decisions. (4) The administration, according to Mattaññatā, the schools should promote, support, and develop innovative media and educational technology used in learning management. (5) The administration, according to Kālaññutā, educational institutions should be managed per good governance principles. (6) The administration, according to Parisaññutā, the schools should build and develop a network of learning communities. (7) The administration, according to Puggalaññutā, the curriculum should be developed per the needs of the students and the locality.

Key words: Educational Institution Administration, Seven Sappurisadhamma

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการ เปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก การพัฒนาการศึกษาของชาติจึง เป็นภารกิจหลักในการพัฒนาคน อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุกกระบวน โดยมีกรอบทิศทางการ พัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เป็นกรอบในการดำเนินการ เพื่อให้การพัฒนาประเทศในทุกกระบวนมี ความสอดคล้องกัน และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาประเทศให้ "มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน" (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542) และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 39 ให้กระทรวง กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการ บริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรง นอกจากนี้ยังรวมถึงอำนาจในมาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัด การศึกษา มาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้และ จัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็น ทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการของสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้ง กับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจหลักของสถานศึกษา

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (2550, 16 พฤษภาคม); กระทรวงศึกษาธิการ (2552); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารสถานศึกษามีเพื่อเป็นกรอบการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การ บริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป อย่างไรก็ตาม การบริหารสถานศึกษาภายใต้บริบทของสังคมชาวพุทธศาสนาหากนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการหรือ ประยุกต์ใช้ร่วมกับการบริหารงานย่อมนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ พระธรรมโกศา จารย์ (ประยูร ธมฺมจฺ ตฺโต) (2552) ให้แนวคิดเกี่ยวกับวิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ว่า ใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้ เนื่องจากธรรมเกี่ยวกับทุกกิจกรรมของชีวิต ธรรมจึงไม่ใช่เรื่อง ไกลตัวแต่อย่างใด ผู้ที่นำธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอจะเห็นคุณค่าของ พระพุทธศาสนา ต้องการให้คนไทยเห็นประโยชน์ของพระพุทธศาสนา ประโยชน์ดังกล่าวจะรักษา พระพุทธศาสนาให้อยู่กับสังคมไทยตลอดไป และจะรักษาวิชาพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่หลักสูตรการศึกษาของ ประเทศไทยตลอดกาลได้อธิบายถึงประโยชน์ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ว่าการ ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ความ เป็นเลิศนี้จะเกิดไม่ได้ถ้าไม่มีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ การบูรณาการอาจทำได้ 2 วิธี คือ ปรับศาสตร์เข้าหาพระพุทธศาสนา และปรับพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ประกอบด้วย สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งระดับการจัดการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คู่มือรับผิดชอบใน 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอชานุมาน อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอพนา อำเภอเสนางคนิคม อำเภอหัวตะพาน และอำเภอลืออำนาจ มีโรงเรียนทั้งสิ้น 252 โรงเรียน ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างด้านบริบทอย่างชัดเจน จากการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมประเมินสถานภาพบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า เป็นบริบทและวัฒนธรรมของพุทธศาสนา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ, 2564) หากนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการบริหารจัดการสถานศึกษาย่อมนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นคุณธรรมสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา อันเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำ ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการ คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล คุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ ทำให้ผู้นำสามารถจัดการ และปฏิบัติการในการะงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้

จากความสำคัญและสภาพปัญหาที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะเป็นผลดีต่อผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ อยู่ในระดับใด
2. สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา แตกต่างกันหรือไม่
3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ แต่ละด้านเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา

3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการบริหารสถานศึกษา

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (2550, 16 พฤษภาคม); กระทรวงศึกษาธิการ (2552); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) กำหนดขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาไว้ 4 งาน ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การวัด ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อให้ในสถานศึกษา 17) การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. การบริหารงานบุคคล ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลัง 2) การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 4) การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 5) การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน 6) การลาทุกประเภท 7) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 8) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ 9) การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไวกอง 10) การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ 11) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ 12) การออกจากราชการ 13) การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ 14) การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ 15) การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 16) การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ 17) การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ 18) การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 19) การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา 20) การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

3. การบริหารงานงบประมาณ ได้แก่ 1) การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง 3) การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร 4) การขอโอนและขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ 5) การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ 6) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ 7) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้จ่ายผลผลิตจากงบประมาณ 8) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 9) การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมาย

เกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา 10) การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา 11) การวางแผนพัสดุ 12) การกำหนดแบบรูปรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 13) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ 14) การจัดหาพัสดุ 15) การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

16) การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน 17) การเบิกเงินจากคลัง 18) การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน 19) การนำเงินส่งคลัง 20) การจัดทำบัญชีการเงิน 21) การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน 22) การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

4. การบริหารงานทั่วไป ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา 3) การวางแผนการบริหารงานการศึกษา 4) งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร 6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน 7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 8) การดำเนินงานธุรการ 9) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 10) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน 11) การรับนักเรียน 12) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา 13) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย 14) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 15) การทัศนศึกษา 16) งานกิจการนักเรียน 17) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา 18) การส่งเสริมสนับสนุน และประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา 19) การประสานราชการกับสวนภูมิภาคและสวนท้องถิ่น 20) การรายงานผลการปฏิบัติงาน 21) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน 22) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

แนวคิดหลักสัปรีธรรม 7

หลักสัปรีธรรม 7 เป็นคุณธรรมสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา อันเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำ ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการ คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล คุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ ทำให้ผู้นำสามารถจัดการและปฏิบัติการในภาระงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

1. ฌัมมัญญตา (รู้จักเหตุ) เป็นการปฏิบัติจัดทำ โดยอาศัยการเป็นคนรู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์และรู้จักสาเหตุต้นตอของผลที่เกิดขึ้น รู้จักหลักความจริง คาดการณ์ถึงผลการบริหารจัดการในองค์กร

2. อัตถัญญตา (รู้จักผล) เป็นการปฏิบัติจัดการที่มุ่งให้รู้ว่าเมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นแล้ว ก็จะใช้ความรู้ความเข้าใจ นำมาวิเคราะห์แยกแยะถึงผลการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเสียก่อนจะลงมือปฏิบัติ และสามารถวิเคราะห์ผลที่จะได้รับมาดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

3. อัตตัญญตา (รู้จักตน) เป็นการปฏิบัติจัดการโดยอาศัยภาวะ สถานะที่ตัวเองเป็น รู้กำลังความสามารถ สติปัญญาของตัวเอง และแก้ไขปรับปรุงตนอยู่ตลอดเวลา

4. มัตถัญญตา (รู้จักประมาณ) เป็นการปฏิบัติจัดการที่มุ่งรู้จักความพอเหมาะ พอดี มองงานที่ตนเองทำอยู่แล้วพิจารณาวิเคราะห์ด้วยปัญญาว่าความพอเหมาะความพอดีความพอเพียงอยู่ที่ไหน เท่าไร เพื่อจะได้กำหนดแผนการปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม

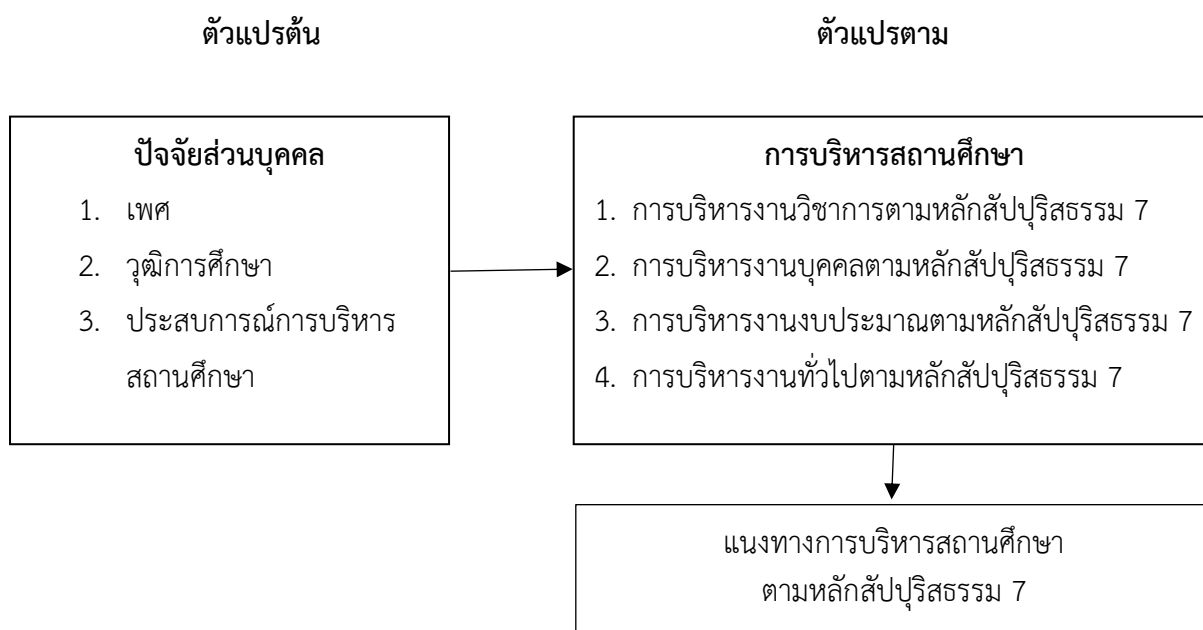
5. กาลัญญตา (รู้จักกาล) เป็นการปฏิบัติจัดการที่มุ่งรู้ถึงการบริหารเวลาให้เหมาะสม ว่าเวลานี้ควรทำอะไร และไม่ควรทำอะไร รู้จักลำดับความสำคัญของงานว่าควรทำหรือควรจะทำก่อน เมื่อถึงเวลาทำงานควรทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และให้เกิดประสิทธิภาพ

6. ปริสัณญูตา (รู้จักชุมชน) เป็นการปฏิบัติจัดการที่มุ่งให้รู้จักสังคมชนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมซึ่งแตกต่างกันไป แล้วปฏิบัติตนให้ถูกต้อง

7. ปุคคัณญูตา (รู้จักบุคคล) เป็นการรู้จักเลือกคบคนว่าผู้นั้นเป็นคนดีควรคบ และผู้นั้นเป็นคนไม่ดีไม่ควรคบ การบริหารงานต้องใช้คนทำงาน และจำเป็นต้องติดต่อกับบุคคลในชุมชน เพื่อประสิทธิผลในการบริหารงานและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยรู้จักเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมอาจทำได้ 2 วิธี คือ ปรับศาสตร์เข้าหาพระพุทธศาสนา และปรับพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการปรับหลักธรรมสุปปริสธรรม 7 มาบูรณาการกับศาสตร์การบริหารจัดการของโรงเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ตามขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา 4 งาน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการตามหลักสุปปริสธรรม 7 การบริหารงานบุคคลตามหลักสุปปริสธรรม 7 การบริหารงานงบประมาณตามหลักสุปปริสธรรม 7 และการบริหารงานทั่วไปตามหลักสุปปริสธรรม 7 ดังกรอบแนวคิดที่แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบบแผนผสมผสาน (Convergent design) เป็นการออกแบบการวิจัยโดยมีการดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพร้อมๆ กันมีลำดับความสำคัญเท่าๆ กัน ผู้วิจัยจะแยกการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลออกจากกันโดยจะรวมข้อมูลทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด (Creswell, 2015 อ้างถึงในสัมฤทธิ์ กางเพ็ง และคณะ, 2565) มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ทั้งหมด 252 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำนวน 155 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Sample random sampling) โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

1.3 เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การผสมผสานและสรุปผลการวิจัย เป็นการนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักสัปปุริสธรรม 7 รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารสถานศึกษาตามหลัก สัปปุริสธรรม 7	ระดับปฏิบัติการ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.48	.38	มาก	4
2. ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.68	.33	มากที่สุด	1
3. ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.53	.45	มากที่สุด	3
4. ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7	4.60	.37	มากที่สุด	2
รวมเฉลี่ย	4.57	.33	มากที่สุด	

2. สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ เปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และ

ประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

3.1 ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอัมมัญญาตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) ผู้บริหารควรจัดทำมาตรฐานการศึกษาทั้งระดับการศึกษาปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี ให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

3.2 ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอัตถัญญาตา (เป็นผู้รู้จักผล) ผู้บริหารควรมีความสามารถในการเป็นต้นแบบเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นเพื่อให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชนโดยรอบ

3.3 ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอัตถัญญาตา (เป็นผู้รู้จักตน) ผู้บริหารควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ โดยมุ่งหลักแห่งความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักคุณธรรมและหลักนิติธรรม

3.4 ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักมัตถัญญาตา (เป็นผู้รู้จักประมาณ) ผู้บริหารควรได้ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ พัฒนาบริบทของสถานศึกษาทั้งอาคารเรียน สิ่งปลูกสร้าง และบริเวณโดยรอบให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และสวยงาม เหมาะกับการเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน

3.5 ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักกาลัญญาตา (เป็นผู้รู้จักกาล) ผู้บริหารควรมีการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย และตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

3.6 ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปริสัญญัญญาตา (เป็นผู้รู้จักชุมชน) ผู้บริหารควรดำเนินการสร้างและพัฒนาเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อความร่วมมือในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในและนอกสถานที่ ตลอดจนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.7 ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักบุคคลัญญาตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล) ผู้บริหารควรจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

อภิปรายผล

1. การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปริสธรรม 7 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ มีปฏิทินวิชาการประจำปีการศึกษา หลักสูตรตรงต่อความต้องการของชุมชน มีการจัดกิจกรรมทางวิชาการที่มุ่งเน้นส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พัฒนานักเรียนด้วยกิจกรรมที่หลากหลายตามความเหมาะสม พัฒนาสื่ออุปกรณ์การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีระบบนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานที่ชัดเจน ผลการปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการที่บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนันท์ พล โปรเกียรติ์ (2561) ที่พบว่า การบริหารจัดการงานวิชาการตามหลักสัปปริสธรรม 7 มีความถูก

ต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ McCathy (1971 อ้างถึงใน พระราชวร ปรณวชิโร (เพชรไพร), 2561) ที่พบว่า ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเกี่ยวกับบทบาทในการปฏิบัติงานวิชาการ

2. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามเพศ พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความเห็นแตกต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชวร ปรณวชิโร (เพชรไพร) (2561) ที่พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความเห็นแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชวร ปรณวชิโร (เพชรไพร) (2561) ที่พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำแนกตามประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความเห็นแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาวรรณ สุขพัฒน์ (2561) ที่พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอดงคำฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยรวมภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. แนวทางการใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 1) การบริหารสถานศึกษาตามหลักอัมมัญญตา ควรจัดทำมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ 2) การบริหารสถานศึกษาตามหลักอัตถัญญตา ควรเป็นต้นแบบพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ 3) การบริหารสถานศึกษาตามหลักอัตตัญญตา ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ 4) การบริหารสถานศึกษาตามหลักมัตตัญญตา ควรส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ 5) การบริหารสถานศึกษาตามหลักกาลัญญตา ควรมีการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 6) การบริหารสถานศึกษาตามหลักปริสัญญตา ควรสร้างและพัฒนาเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ 7) การบริหารสถานศึกษาตามหลักปุคคลัญญตา ควรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุวรรณ สุวณโณ (วงศ์ศาลา) (2560) ที่พบว่า ผู้บริหารควรเอาใจใส่ในการจัดระบบส่งเสริมหลักสูตรทางด้านคุณธรรมจริยธรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นในการไปสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาก้าวหน้าและชัดเจนให้มากขึ้น ควรส่งเสริมพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพหรือมุ่งมั่นการจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลของโรงเรียนผ่านเกณฑ์การประกันคุณภาพเพื่อนำไปสู่การ

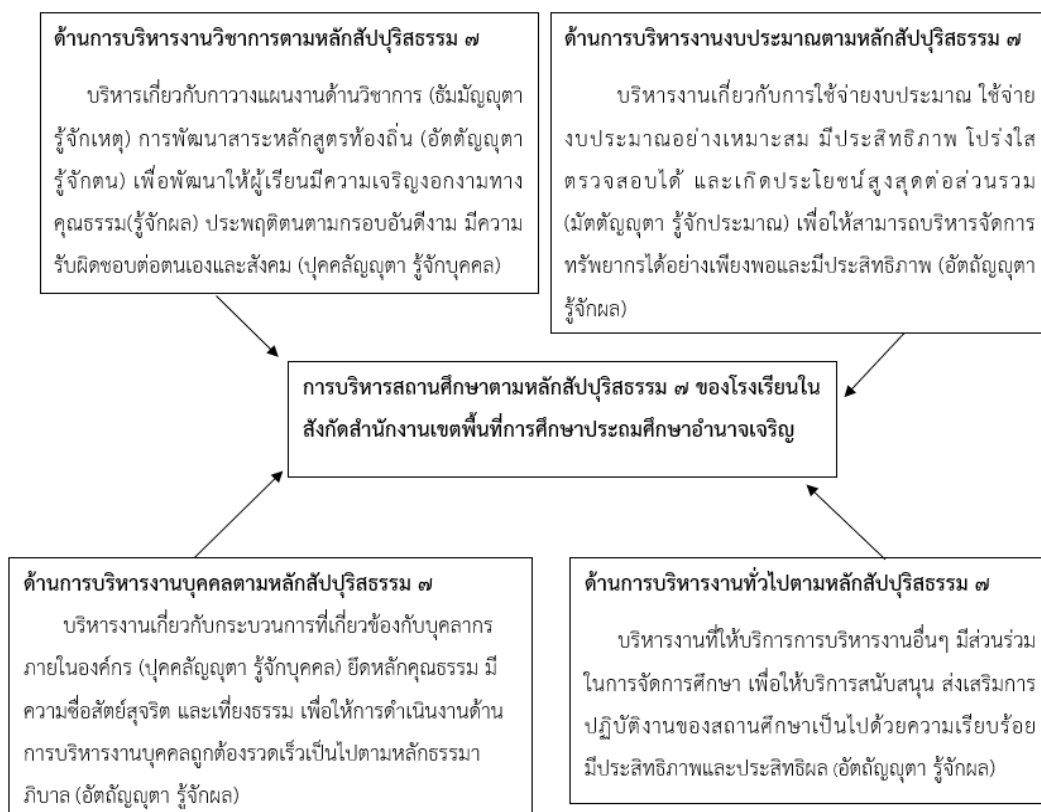

พัฒนาที่ชัดเจน ผู้บริหารและครูควรที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ควรกำหนดขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบและทันต่อเวลาส่งเสริมพฤติกรรมผู้เรียน และสร้างโอกาสการพัฒนาโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเหมาะสมประกันคุณภาพภายในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Leithwood & Jantzi (1990, 2006) ที่พบว่า ผู้ที่ขับเคลื่อนให้เกิดความร่วมมือ คือ ผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียน ที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพทั้งสิ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูใหญ่ เป็นผู้มีกลยุทธ์แบบเปลี่ยนแปลงสภาพที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมความร่วมมือขึ้นในโรงเรียน

องค์ความรู้ใหม่

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ (ภาพที่ 2) ประกอบด้วย

1. ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องวางแผนงานด้านวิชาการ การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา พัฒนาระบบการเรียนรู้อารมณ์ การวัดผล ประเมินผล โดยบูรณาการเข้ากับหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามทางคุณธรรม ประพฤติตนตามกรอบอันดีงาม มีความรับผิดชอบต่องานของตนเองและสังคม
2. ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณ ระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม ใช้จ่ายงบประมาณอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม โดยบูรณาการเข้ากับหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ
3. ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องการบริหารงานเกี่ยวกับกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรภายในองค์กร มอบหมายงานบุคลากรชัดเจน ตรงตามความรู้ความสามารถ และมีความเหมาะสมกับตำแหน่ง โดยบูรณาการเข้ากับหลักสัปปุริสธรรม 7 ยึดหลักคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และเที่ยงธรรม เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้องรวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
4. ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานที่ให้บริการการบริหารงานอื่นๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและให้ความอุปการะช่วยเหลือโรงเรียน การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม โดยบูรณาการเข้ากับหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้บริการสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ภาพที่ 2 โมเดลการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ผลจากการวิจัยศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการจัดหา จัดทำ และพัฒนาสื่ออุปกรณ์การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ พัฒนานักเรียนด้วยกิจกรรมที่หลากหลายตามความเหมาะสม สอดคล้อง และพัฒนาหลักสูตรมีความตรงต่อความต้องการของชุมชน
2. ผลจากการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีความเห็นแตกต่างกัน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการใช้หลักการบริหารสถานศึกษาประยุกต์ใช้กับหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยคำนึงถึงคุณธรรมพิจารณาด้วยเหตุด้วยผลโดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การบริหารเพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญไปทดลองใช้ในบริบทจริง

2. ควรวิจัยต่อยอดองค์ความรู้โดยการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ หรือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

3. ควรวิจัยตัวแปรอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับหลักสัปปุริสธรรม 7 เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550.

(2550, 16 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 24 ก. หน้า 29-35.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *คู่มือการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

ณัฐนันท์ พล โปรเกียรติ์. (2561). *รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนสอนดนตรี กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท], มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

TDC Thai Digital Collection. file:///C:/Users/DELL/Downloads/MCU62011950.pdf

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยุทธ์ ธมฺมจฺ ติโต). (2552). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*.

https://www.mcu.ac.th/directory_uploads/administrator/file_upload/20180810135126_5579A3DA-BE21-41B8-A7AC-E517A756F6E5.pdf

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *ธรรมานุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 14 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 12-17.

พระราชวุฒิ ปณณวชิโร (เพชรไพร). (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท], มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. TDC Thai Digital Collection. file:///C:/Users/DELL/Downloads/MCU62021915.pdf

พระสุวรรณ สุวณโณ (วงศ์ดารา). (2560). *การบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท], มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

TDC Thai Digital Collection. file:///C:/Users/DELL/Downloads/MCU600211012.pdf

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สัมพันธ์ กางเพ็ง, ชุตติภา บุตรดีวงศ์, สมเกียรติ เจษฎากุลทวิ, พลสิทธิ์ อมรเชษฐ์, และอภิชาติ นาเลาะห์. (2565). การวิจัยแบบผสมผสานวิธี: กระบวนทัศน์การวิจัยในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 1(3), 64-83.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. (2564). *แผนพัฒนาการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2564-2566*. อำนาจเจริญ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหาร รูปแบบนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุธาวรรณ สุขพัฒน์. (2561). *การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. TDC Thai Digital Collection. file:///C:/Users/DELL/Downloads/MCU570211010.pdf
- Leithwood, K. & Jantzi, D. (1990). *Transformational Leadership: How Principals Can Help Reform Cultures*. Paper Presented at the Annual Meeting of The Canadian Association for Curriculum Studies.
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2006). Transformational school leadership for large-scale reform: Effects on students, teachers, and their classroom practices. *School Effectiveness and School Improvement*, 17(2), 20-227.

บทความวิจัย (Research Article)

การคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการ
ตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย
Protection of Citizens' Rights to Police and Prosecutor Investigations
According to Thai Criminal Justice Process

เพิ่ม หลวงแก้ว¹, และฉัตรชัย รือหาร²
มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย^{1,2}

Pherm Luangkaew¹, and Chatchai Ruehan²
Khon Kaen University, Nong Khai Campus, Thailand^{1,2}

Received: February 08, 2023 Revised: March 5, 2023, Accepted: March 7, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย โดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยทางเอกสาร เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามปลายเปิด และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยระบบกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย คือ ระบบที่มีการแบ่งแยกอำนาจการสืบสวน การสอบสวน และการฟ้องคดีออกจากกัน โดยอำนาจการสืบสวน การสอบสวน เป็นหน้าที่และอำนาจของพนักงานสอบสวน สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนพนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนเฉพาะคดีที่ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดจนนอกราชอาณาจักรไทยไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป ไม่มีอำนาจควบคุมการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวน และไม่มีอำนาจสืบสวนคดีแต่อย่างใด และ2) แนวทางการแก้ปัญหา คือ การบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมให้หน้าที่และอำนาจของพนักงานอัยการที่จะสามารถเข้าไปร่วมสอบสวนกับตำรวจหรือพนักงานสอบสวนได้ในคดีอาญาทุกประเภท บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน ไม่ใช่รอสำนวนคดีจากพนักงานสอบสวนแต่ฝ่ายเดียว หรือทำได้เพียงสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม และให้จัดระบบงานสืบสวนสอบสวนของตำรวจให้มีสัดส่วนปริมาณงานสอดคล้องกับจำนวนของพนักงานสอบสวน รวมทั้งจัดให้มีสวัสดิการที่เหมาะสมกับภาระงานที่หนักและที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะด้านให้มีความเหมาะสมตามที่ควรจะเป็นเทียบเท่ากับสายงานทางกฎหมายขององค์กรอื่น ๆ ตลอดจนจัดระบบให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่จะทำให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพิ่มขึ้นด้วย และให้มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงได้โดยง่าย

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิ, การสืบสวนสอบสวน, ตำรวจ, อัยการ, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย

¹ Corresponding author, Tel. 0815440787, E-mail: Pherlu@kku.ac.th

Abstract

The purpose of this research was to study problems and solutions to protect people's rights in police investigations and prosecutors in the Thai criminal justice system. Using a qualitative research study with documentary research. Collect qualitative data with in-depth interviews, open-ended questionnaire, and analyze the data with content analysis. The results showed that: 1) The problem of protecting citizens' rights in police investigations and prosecutors in the Thai criminal justice system. The legal system in the criminal justice system in Thailand is a system in which investigative powers are divided and prosecution separately. The investigative power is the duty and power of the investigating officer under the Royal Thai Police. On the other hand, the public prosecutor has the power to investigate only those cases where an offense punishable by Thai law was committed outside the Kingdom of Thailand without the power to investigate general criminal cases. There is no power to control the investigation conducted by investigators and has no power to investigate the case in any way, and 2) The solution to the problem is the enactment of additional laws giving the duties and powers of the public prosecutor to be able to participate in investigations with the police or investigators in all types of criminal cases. Additional legislation in the Criminal Procedure Code The prosecutor shall have the duty and power to conduct an investigation together with the inquiry official, not waiting for the case from the investigating officer alone. Or can only order investigating officers to conduct additional investigations and organize the investigation work of the police in such a way that the amount of work is balanced with the number of investigators. Including providing suitable welfare for the heavy workload and requiring specialized knowledge to be appropriate as it should be, equivalent to the legal work of other organizations. As well as organizing a system for enforce laws that will give citizens greater protection of their rights in the criminal justice process and to be free from interference easily.

Key Words: Protection of Rights, Investigation, Police, Prosecutor, Thai Criminal Justice Process

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (2560) หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายมีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน และมาตรา 29 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นส่วนราชการระดับกรม มีฐานะเป็นนิติบุคคลขึ้นการบังคับบัญชาโดยตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยไม่อยู่ในสังกัดกระทรวงใด ๆ หรือสำนักนายกรัฐมนตรี ส่วนองค์กรอัยการ เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวงใด มีวัตถุประสงค์ให้องค์กรอัยการเป็นองค์กรอิสระ เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารงานยุติธรรมและป้องกันมิให้มีการแทรกแซงจากองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นอิสระจากการครอบงำของฝ่ายบริหาร และมิให้มีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินคดี อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนและสร้างความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนโดยรวม ซึ่งปัจจุบัน ยังปรากฏตามสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ว่ามีการละเมิดสิทธิของประชาชนอยู่เนือง ๆ ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพต่อชีวิตและร่างกายของประชาชน เช่น กรณีคลิปปจากกล้องวงจรปิดที่เปิดโปงพฤติกรรมการสอบสวนผู้ต้องหาคดียาเสพติดของ "อดีตผู้กำกับโจ้" เมื่อเดือนสิงหาคม 2564 ที่ผ่านมา โดยการใช้ฤๅษณ์ข่มขู่หลาย ๆ ชั้น เพื่อให้หายใจไม่ออกและทำร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้ต้องหาคนดังกล่าวขาดอากาศหายใจและเสียชีวิต ซึ่งเป็นการดำเนินกระบวนการสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐาน และใช้ดุลยพินิจสั่งคดีที่เป็นอิสระถึงขั้นไม่สามารถตรวจสอบได้ (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, 2564) โดยการกระทำการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีดังกล่าวเป็นการละเมิดกฎหมายหมายอย่างร้ายแรง ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายให้ความเป็นธรรมและความยุติธรรมกับประชาชนโดยเท่าเทียมกันทุกหมู่เหล่าอย่างเสมอภาคกัน ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้วิจัยต้องทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนและหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย เพื่อให้การสืบสวน สอบสวน มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรมให้ดีขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการไม่ว่าจะเป็นของประเทศไทยและของต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกระบวนการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนและอัยการตามกฎหมายของไทย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาระบบกฎหมายของไทยให้สอดคล้องกับระบบกฎหมายของนานาอารยประเทศ

คำถามในการวิจัย

1. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย ประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. แนวทางการแก้ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย

2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจ และอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย พบว่า ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้บัญญัติการคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 ว่า วรรคหนึ่ง “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” วรรคสอง “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลาย เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ” และมาตรา 68 ได้กำหนดให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

เดิมการสอบสวนคดีอาญาเป็นหน้าที่ของศาล ต่อมาได้โอนไปเป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอเฉพาะในส่วนภูมิภาค ส่วนเขตนครบาลให้อำนาจตำรวจนครบาลจัดการสอบสวนและฟ้องคดีต่อศาลปรีศภา ตำรวจนครบาลจึงมีอำนาจสอบสวนตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 และ พ.ศ. 2457 ซึ่งเมื่อมีประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ในส่วนภูมิภาคอำนาจการสอบสวนคดีอาญาอยู่ที่อำเภอ แต่ก็มีกรณีโอนการสอบสวนไปให้กับตำรวจบ้าง และกลับมาที่อำเภอบ้าง หลายครั้งหลายหนขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐแต่ละสมัยเป็นสำคัญ ต่อมาในปัจจุบัน ได้มีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา ฉบับลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2523 และแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2525 กำหนดให้อำนาจหน้าที่การสอบสวนคดีอาญาเป็นของฝ่ายตำรวจ แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอมีอำนาจจับกุมและรวบรวมพยานหลักฐานส่งพนักงานสอบสวนได้ (สนธยา รัตนธารส, 2555) และพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 (2477, 7 มีนาคม) มาตรา 2 (10) ให้คำนิยามไว้ว่า “การสืบสวน หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด” โดยมาตรา 18 กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้

และมาตรา 2 (11) ให้คำนิยามไว้ว่า “การสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ” โดยมาตรา 20 กำหนดให้อัยการมีอำนาจสอบสวน ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทย ประกอบกับ อัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 (2553, 3 ธันวาคม) โดยพนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และในคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่น ซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ ตามมาตรา 14 ซึ่งมีหน้าที่ฟ้อง

ผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้ จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้ และห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพุทธศักราช 2477 มาตรา 120 ดังนั้น พนักงานอัยการจะต้องรอสำนวนคดีจากพนักงานสอบสวนก่อน เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนดังกล่าวแล้ว และมาตรา 18 กำหนดให้ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้ โดยหลักการแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพุทธศักราช 2477 มาตรา 121 จะกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงแต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ และมาตรา 122 พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนในกรณีต่อไปนี้ก็ได้ เมื่อผู้เสียหายขอความช่วยเหลือ แต่ไม่ยอมรับทุกข์ตามระเบียบ เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเสียเองโดยมิได้ร้องทุกข์ก่อน เมื่อมีหนังสือกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์ หรือบุคคลที่กล่าวโทษด้วยปากไม่ยอมบอกว่าเขาคือใคร หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อในคำกล่าวโทษหรือบันทึกคำกล่าวโทษ

อีกทั้งในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และพนักงานสอบสวนยังสามารถใช้อำนาจกระทำการใด ๆ ได้เพียงเท่าที่กฎหมายระบุให้อำนาจพนักงานสอบสวนเท่านั้น ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ เมื่อได้ความตามทางสอบสวนอย่างใด ให้ทำความเข้าใจว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ยุติการสอบสวนโดยสั่งไม่ฟ้องและให้แจ้งคำสั่งนี้ให้พนักงานสอบสวนทราบ ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสอบสวนต่อไป ก็ให้ส่งพนักงานสอบสวนปฏิบัติเช่นนั้นถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสั่งฟ้อง ก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา ถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศ ให้พนักงานอัยการจัดการเพื่อขอให้ส่งตัวข้ามแดนมา จะเห็นได้ว่า กฎหมายได้กำหนดให้หน้าที่และอำนาจเป็นของตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา โดยมักจะพบว่า ในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนมีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ประเภท หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ และสื่ออื่น ๆ ประกอบระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเชิงลึก และใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended form) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความเหมาะสมไปทำการสัมภาษณ์บุคคลผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยทางเอกสาร เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามปลายเปิด และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย พบว่า ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดี ซึ่งอาจเกิดจากพนักงานสอบสวนมีความ

เข้าใจในหน้าที่และอำนาจที่คลาดเคลื่อน พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยลำพัง เป็นเหตุให้ขาดการตรวจสอบหรือถ่วงดุลจากองค์กรอื่น ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน การใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของพนักงานสอบสวน และความไม่เป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนมีปริมาณงานที่ได้รับกับสัดส่วนคดีอาญาที่เกิดขึ้นและมีคำสั่งให้ทำงานนอกเหนือหน้าที่โดยตรง การสอบสวนที่ไม่ถูกต้องสมบูรณ์ ทำให้ต้องมีการสอบสวนซ้ำหรือสอบสวนเพิ่มเติม เกิดจากระเบียบกฎหมายหรือระบบราชการ การติดตามพยานหลักฐานเพื่อนำมาเข้าสู่สำนวนสอบสวน พยานไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวน และเกิดจากระบบการยุติธรรมทางอาญาของไทยที่เป็นระบบกฎหมายที่แยกการสอบสวน ซึ่งเป็นหน้าที่และอำนาจของตำรวจ ออกจากการฟ้องคดี ซึ่งเป็นหน้าที่และอำนาจของอัยการ ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานหรือการทำงานร่วมกันระหว่างสององค์กรเกี่ยวกับการค้นหาความจริงในคดี ซึ่งอัยการไม่มีหน้าที่และอำนาจในการควบคุม กำกับดูแลการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวน โดยระบบกฎหมายจะกำหนดให้อัยการดำเนินการฟ้องคดีได้ก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จสิ้นและส่งสำนวนการสอบสวนมาให้อัยการแล้วจึงจะสามารถนำเสนอสำนวนคดีต่อศาลเพื่อพิจารณาได้ ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นและการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ควรจะเป็น และอัยการจะต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมและเสนอสำนวนดังกล่าวมาอีกครั้ง ซึ่งอาจเรียกได้ว่า “ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือความอยุติธรรม” นอกจากนี้ การที่อัยการไม่มีหน้าที่และอำนาจสืบสวนสอบสวน หรือร่วมทำการสอบสวนมาตั้งแต่เริ่มต้นของคดี ทำให้ไม่ทราบข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหาหรือข้อเท็จจริงในคดีนั้น จะต้องมาเริ่มทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของพยานหลักฐานในคดีใหม่ทั้งหมด การฟ้องคดีของอัยการจึงเกิดความล่าช้า และก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการนำสืบพยานของอัยการในชั้นศาลตามมาอีกด้วย

ในขณะเดียวกันการใช้ดุลพินิจในการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน ยังไม่เพียงพอ โดยพนักงานสอบสวนบางส่วนยังขาดความละเอียด รอบคอบ รัดกุม จึงทำให้สำนวนการสอบสวนไม่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เท่าที่ควร เป็นเหตุให้พนักงานอัยการต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 วรรคสอง, 141 หรือ 143 และอาจเป็นเหตุให้พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องได้ ซึ่งหากพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและจัดทำสำนวนการสอบสวนด้วยความ ละเอียด รอบคอบและมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้กระบวนการสอบสวนดำเนินไปด้วยความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

และการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวน สอบสวน เกิดความไม่เป็นธรรม เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายของผู้มีหน้าที่และอำนาจอยู่ในรูปแบบระบบอุปถัมภ์ และพนักงานสอบสวนบกพร่องในเรื่องของจรรยาบรรณเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ หรือมีการใช้ตำแหน่งหน้าที่และอำนาจของพนักงานสอบสวนเพื่อไปแสวงหาประโยชน์อันมิชอบ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการได้รับค่าตอบแทน ยังไม่มีความเหมาะสมกับปริมาณงานหรือภารกิจของงานที่จักต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ และอัยการมิได้ปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวน ซึ่งพนักงานอัยการจะปฏิบัติหน้าที่ฟ้องคดีนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงในคดีต่อศาล โดยในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหาเพื่อฟ้องต่อไป ในกรณีมีความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้ออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งไม่ฟ้อง ซึ่งในกรณีหนึ่งกรณีใดข้างต้น พนักงานอัยการยังมีอำนาจให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อส่งต่อไป หรือวินิจฉัยว่าควรปล่อยผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราว ควบคุมไว้ หรือขอให้ศาลชั่ง แล้วแต่กรณี และจัดการหรือสั่งการให้เป็นไปตามนั้น

จึงสรุปได้ว่า ระบบกฎหมายของไทยจะแยกอำนาจหน้าที่ระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนออกจากกัน โดยกฎหมายกำหนดให้หน้าที่และอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทุกคดีเป็นของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการไม่มีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวน ส่วนการสอบสวนมีหน้าที่และอำนาจเฉพาะคดีที่เป็นความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย ซึ่งในทางปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสืบสวน สอบสวน และสรุปสำนวนคดีแล้ว จึงจะส่งสำนวนคดีต่ออัยการ เพื่อให้ตรวจสอบสำนวนสอบสวนว่า ควรสั่งฟ้องหรือไม่ หรือควรสอบสวนเพิ่มเติมหรือไม่ ทั้งยังมีความเห็นเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว การควบคุม หรือขอให้ศาลออกหมายขัดขวาง ซึ่งปัญหาของการสืบสวนสอบสวนที่สำคัญ คือ ความล่าช้าในการดำเนินคดี การใช้ดุลพินิจในการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอ และการสืบสวนสอบสวนเกิดความไม่เป็นธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

จากการศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยนั้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และต้องมีประสิทธิภาพในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชนไม่ให้ถูกกระทำความผิดในสิทธิอันชอบไป ซึ่งปัจจุบันในประเทศไทย มีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนทางอาญาที่ถือว่าเป็นต้นธารแห่งการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน ยังมีความคลาดเคลื่อนไปและมักจะถูกแทรกแซงจากผู้มีอิทธิพลทางการเมืองและอิทธิพลทางการเงิน ทั้งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันได้กำหนดเรื่องการคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” ซึ่งหน้าที่ในการสืบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ โดยได้กำหนดให้รัฐเป็นผู้จัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ตลอดจนตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยก็ใช้ระบบกล่าวหาด้วย กล่าวคือ เป็นระบบกฎหมายที่แยกอำนาจสืบสวน สอบสวน และฟ้องร้องคดี ออกจากกัน โดยให้หน้าที่และอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทุกคดีเป็นของพนักงานสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสืบสวน สอบสวน และสรุปสำนวนคดีแล้วส่งสำนวนคดีต่ออัยการ ส่วนพนักงานอัยการจะมีหน้าที่และอำนาจการสอบสวนได้เฉพาะคดีที่เป็นความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย ซึ่งพนักงานอัยการจะไม่มีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวน สอบสวนทุกคดี หรือร่วมทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน หรือควบคุมกำกับดูแลการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนแต่อย่างใด

จึงอาจกล่าวได้ว่า การสืบสวนและการสอบสวนนั้น เป็นหน้าที่และอำนาจของพนักงานสอบสวน โดยให้อำนาจพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้เองโดยลำพัง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 ที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้ทั้งปวง แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ ซึ่งพนักงานอัยการของไทยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและไม่สามารถเข้าไปควบคุมหรือกำกับดูแลการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้น

คดีได้ พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบสำนวนก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นและส่งสำนวนการสอบสวนมาให้อัยการแล้วและตามมาตรา 120 ก็ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นและการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่เพียงพอต่อการดำเนินคดี จึงทำให้พนักงานอัยการต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนในประเด็นต่าง ๆ และรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลทำให้คดีเกิดความล่าช้า การใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอและกระบวนการสืบสวนสอบสวนเกิดความไม่เป็นธรรม ดังนั้น การสอบสวนคดีอาญานั้น พนักงานสอบสวนจะต้องนำหลักแนวความคิดเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานมาใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงาน 2 ประการดังนี้

1) หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) หมายถึง การค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดี เพื่อให้ได้ข้อยุติตามความจริง ซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายของผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม เจ้าพนักงานนั้นก็ต้องค้นหาเข้ามาในคดีซึ่งการพิสูจน์ความจริงนั้นให้ได้ ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะถือว่าเป็นขั้นตอนแรกที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ไม่ว่าจะเป็นองค์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ อัยการ หรือ หนายความ เป็นต้น กล่าวคือ พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการจะต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริงหรือกลั่นกรองมูลคดีเบื้องต้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งในการดำเนินการตามหลักการค้นหาความจริง จะต้องใช้หลักการฟังความทุกฝ่าย การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียด การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ การจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที และการใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้น (จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, 2550) โดยจะต้องไม่มุ่งหวังที่จะไปค้นหาความจริงแต่เพียงในชั้นพิจารณาของศาลเท่านั้น หากในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลนี้มีการดำเนินการมาอย่างบกพร่องแล้ว ในชั้นพิจารณาของศาลก็อาจแก้ไขอะไรไม่ได้มากนัก ผลลัพธ์ ก็คือ ความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมอาจไม่เกิดขึ้น เพราะศาลเมื่อทำการพิจารณาพิพากษาคดีก็ต้องอาศัยพยานหลักฐานที่ได้มาจากกระบวนการในชั้นสอบสวนเป็นข้อพิจารณาประกอบด้วยเสมอ

2) หลักเหตุผล (Principle of Rationality) หมายถึง ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐาน ต่าง ๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยยึดถือเหตุผลและความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันของพยานนั้น ๆ ด้วยว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงและสามารถรับฟังได้อย่างแน่นอน ซึ่งหลักเหตุผล จะประกอบด้วย เหตุผลธรรมดา (Normal Rationality) คือ เหตุผลธรรมดาทั่ว ๆ ไป ซึ่งวิญญูชนหรือบุคคลทั่วไปย่อมรู้และเข้าใจในสิ่งนั้นหรือเหตุผลนั้น ๆ ได้ โดยไม่ต้องมีความรู้หรือความชำนาญเป็นพิเศษอย่างใดก็รู้หรือเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ได้ เหตุผลทางวิทยาการ (Scientific Rationality) คือ เหตุผลในหลักวิทยาการหรือวิทยาศาสตร์ ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่สามารถให้ความเห็นได้ จะให้เหตุผลหรือความเห็นได้ก็เฉพาะผู้มีความรู้ ความชำนาญเป็นพิเศษเป็นผู้ให้ความเห็นเท่านั้น และเหตุผลทางจิตวิทยา (Psychological Rationality) คือ เหตุผลที่อาศัยความพินิจพิเคราะห์ทางจิตวิทยา ซึ่งต้องมองถึงภาวะแห่งจิตใจของบุคคลเข้ามาช่วยในการกลั่นกรองมูลคดีและชี้แจงน้ำหนักพยาน โดยพยานหลักฐานต้องนำมาเป็นหลักในการพิเคราะห์ถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มานั้นว่าสามารถค้นหาความจริงได้ โดยแม้พยานทุกปากจะยืนยันสอดคล้องต้องกันก็ตาม แต่ถ้าเป็นการขัดกันต่อเหตุผลอยู่ในตัว กรณีเช่นนี้ก็ย่อมไม่อาจรับฟังได้ (พฤษภา เครือแสง และ รัชดาพร หวลอารมณ์, 2559)

สำหรับประเทศไทยนั้น หน้าที่และอำนาจในการสอบสวนจะเป็นความรับผิดชอบพนักงานสอบสวนของตำรวจ ส่วนหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบสำนวนเพื่อยื่นฟ้องต่อศาลเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ที่มีการแยกหน้าที่และอำนาจออกจากกันอย่างชัดเจนระหว่างหน้าที่และอำนาจในการสอบสวนและการฟ้องคดี โดยพนักงานอัยการไม่สามารถเข้าไปมีหน้าที่และอำนาจในการร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้

ประเทศฝรั่งเศสนั้นเป็นแบบอย่างของอัยการ โดยอัยการมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้คุมการสอบสวน การที่ให้อัยการเข้าไปคุมสอบสวนหรือเข้าไปสอบสวนเอง ให้อัยการมีบทบาทในการดำเนินคดีอาญาอย่างกว้างขวาง ทั้งการรับคำร้อง กล่าวหาและสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส ค.ศ.1958 มาตรา 40 ที่บัญญัติว่า พนักงานอัยการรับคำร้องทุกข์และคำกล่าวหาและพิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไรกับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษนั้นต่อไป ในกรณีที่มีความผิดเกิดขึ้น หากเป็นความผิดเล็กน้อย เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีหรือพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนได้เลย พนักงานสอบสวนจะสรุปสำนวนโดยไม่ต้องทำความเห็นว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหา ทั้งไม่ต้องอ้างมาตรากฎหมาย เพื่อให้พนักงานอัยการพิจารณาเองว่าควรฟ้องผู้ใดเป็นผู้ต้องหา อำนาจสอบสวนของฝรั่งเศสจึงอยู่ภายใต้การควบคุมของอัยการ

ประเทศอังกฤษ อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นคดีที่มีโทษเบาที่ต้องพิจารณาโดยศาลหรือคดีที่ต้องพิจารณาโดยลูกขุน การดำเนินคดีตั้งแต่การสืบสวน จับกุม สอบสวน และนำผู้กระทำความผิดมาไต่สวนและฟ้องคดีถึงศาล เป็นหน้าที่และอำนาจของตำรวจแทบทั้งหมด การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาจึงขึ้นอยู่กับตำรวจเกือบทั้งหมด (จิราธร เจริญวุฒิ, 2550)

ประเทศญี่ปุ่น บทบาทของพนักงานอัยการประเทศญี่ปุ่น (อรรถพล ใหญ่สว่าง, 2559) ตามมาตรา 4 แห่งกฎหมายสำนักงานอัยการสูงสุดของประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติไว้ว่า ในคดีอาญาพนักงานอัยการต้องดำเนินการฟ้องร้องคดี ร้องขอให้ศาลปรับใช้กฎหมายให้ถูกต้อง และกำกับดูแลบังคับตามคำพิพากษาคดีอื่น ๆ กรณีจำเป็นและเกี่ยวข้องกับหน้าที่ราชการ พนักงานอัยการอาจร้องขอข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นต่อศาล และปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยเป็นตัวแทนของประโยชน์สาธารณะ และมาตรา 6 วรรคแรก ได้บัญญัติว่า พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาใดก็ได้ ซึ่งในฐานะตัวแทนประโยชน์สาธารณะของประเทศญี่ปุ่นนั้น พนักงานอัยการญี่ปุ่นจะมีปรัชญาในการทำหน้าที่ทนายความแผ่นดินประเทศญี่ปุ่นว่า ต้องทำหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีหน้าที่ร้องขอต่อศาลให้ศาลลงโทษจำเลยอย่างถูกต้องเป็นธรรม โดยจะต้องไม่มีผู้บริสุทธิ์คนใดถูกลงโทษ และกระบวนการพิจารณาต้องเป็นไปอย่างถูกต้องเนื่องจากประชาชนให้ความเชื่อมั่นต่อพนักงานอัยการญี่ปุ่นมาก พนักงานอัยการญี่ปุ่นจึงมีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีอำนาจเต็มในการสอบสวนคดีอาญาทุกคดี มีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการสั่งคดีอาญา และมีอำนาจกำกับดูแลการบังคับตามคำพิพากษาให้เป็นไปโดยถูกต้องกฎหมายตามลำดับ

ประเทศเยอรมันนั้น อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวนสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาเดิมอยู่ในอำนาจของศาล (มรุตันต์ โสรรัตน์, 2558) แต่ปัจจุบันเป็นหน้าที่และอำนาจของอัยการแทน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างอำนาจของศาลกับอัยการ และเพื่อเสริมให้การพิจารณาพิพากษาเกิดความยุติธรรมมากขึ้น ดังนั้น อัยการจึงได้รับหน้าที่และอำนาจส่วนหนึ่งจากศาลในการที่จะผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม และได้ยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาและจำเลย) ขึ้นเป็น “ประธานในคดี” โดยให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหาในการแก้ข้อกล่าวหาและในการต่อสู้คดีเรียกว่า “การดำเนินคดีระบบกล่าวหา” อนึ่ง การจัดตั้งองค์กรอัยการในเยอรมันนั้นยังมีที่มาจากอิทธิพลทางกฎหมายจากประเทศฝรั่งเศสที่เป็นต้นกำเนิดขององค์กรอัยการ รวมถึงแนวคิดการ

แบ่งแยกอำนาจ สอบสวนฟ้องร้องออกจากศาลเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างอำนาจศาลกับอัยการ และศาลนั้นแต่นั้นก็คงไว้เพียงอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีอาญาที่อัยการยื่นฟ้องมาเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยหน้าที่และอำนาจในการสืบสวน สอบสวนจะเป็นความรับผิดชอบพนักงานสอบสวนของตำรวจ ส่วนหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบสำนวนเพื่อยื่นฟ้องต่อศาลเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่มีการแยกหน้าที่และอำนาจออกจากกันอย่างชัดเจนระหว่างหน้าที่และอำนาจในการสอบสวนและการฟ้องคดี โดยพนักงานอัยการไม่สามารถเข้าไปมีหน้าที่และอำนาจในการร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้ ส่วนต่างประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส พนักงานสอบสวนมีหน้าที่และอำนาจในการสอบสวนความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ อัยการมีหน้าที่และอำนาจสอบสวนและเป็นผู้คุมการสอบสวน อังกฤษ การสืบสวนจับกุม สอบสวน และนำผู้กระทำความผิดมาไต่สวนและฟ้องคดียังศาล เป็นหน้าที่และอำนาจของตำรวจ อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป ญี่ปุ่น พนักงานอัยการมีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีอำนาจเต็มที่ในการสอบสวนคดีอาญาทุกคดีและฟ้องร้องคดี และเยอรมัน อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวนสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญา

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ ระบบกฎหมายของไทยจะแยกอำนาจหน้าที่ระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนออกจากกัน โดยกฎหมายกำหนดให้หน้าที่และอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทุกคดีเป็นของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการไม่มีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวน ส่วนการสอบสวนมีหน้าที่และอำนาจเฉพาะคดีที่เป็นความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดอาญาจักรไทย ซึ่งในทางปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสืบสวน สอบสวน และสรุปสำนวนคดีแล้วจึงจะส่งสำนวนคดีต่ออัยการ เพื่อให้ตรวจสอบสำนวนสอบสวนว่า ควรสั่งฟ้องหรือไม่ หรือควรสอบสวนเพิ่มเติมหรือไม่ ทั้งยังมีความเห็นเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว การควบคุม หรือขอให้ศาลออกหมายจับด้วย ซึ่งปัญหาของการสืบสวนสอบสวนที่สำคัญ คือ ความล่าช้าในการดำเนินคดี การใช้ดุลพินิจในการสืบสวน การสอบสวน และการรวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอ และการสืบสวนสอบสวนเกิดความไม่เป็นธรรม โดยการสอบสวนคดีอาญานั้น พนักงานสอบสวนจะต้องนำหลักแนวความคิดเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานมาใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงาน 2 ประการ คือ

ประการแรก หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดี เพื่อให้ได้ ข้อยุติตามความจริง ซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายของผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม เจ้าพนักงานนั้นก็ต้องค้นหามาเข้ามาในคดีซึ่งการพิสูจน์ความจริงนั้นให้ได้ ซึ่งจะต้องใช้หลักการฟังความทุกฝ่าย การตรวจสอบที่เกิดเหตุให้ละเอียด การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ การจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที และการใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้น

และประการที่สอง หลักเหตุผล (Principle of Rationality) หลักความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยยึดถือเหตุผลและความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันของพยานนั้น ๆ ด้วยว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงและสามารถรับฟังได้อย่างแน่นอน ซึ่งประกอบด้วยเหตุผลธรรมดา (Normal Rationality) ได้แก่ เหตุผลธรรมดาทั่ว ๆ ไป เหตุผลทางวิทยาการ (Scientific Rationality) และเหตุผลทางจิตวิทยา (Psychological Rationality)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ให้บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมให้หน้าที่และอำนาจของพนักงานอัยการที่จะสามารถเข้าไปร่วมสอบสวนกับตำรวจหรือพนักงานสอบสวนได้ในทุกคดีอาญาตามที่เห็นสมควร อันเป็นการส่งผลประโยชน์เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิแก่ประชาชนมากที่สุด
2. ให้บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน ไม่ใช่รอสำนวนคดีจากพนักงานสอบสวนแต่ฝ่ายเดียวหรือทำได้เพียงสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม
3. ควรมีมาตรการในการจัดระบบงานสืบสวนสอบสวนของตำรวจให้มีสัดส่วนปริมาณงานสอดคล้องกับจำนวนของพนักงานสอบสวน และจัดให้มีสวัสดิการที่เหมาะสมกับภาระงานที่หนักและที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะด้านให้มีความเหมาะสมตามที่ควรจะเป็นเทียบเท่าสายงานทางกฎหมายขององค์กรอื่น ๆ ตลอดจนจัดระบบให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่จะทำให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพิ่มขึ้นด้วย และให้มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงได้โดยง่าย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในการจัดระบบงานสืบสวนสอบสวนของตำรวจเพื่อให้เกิดความเป็นอิสระในการบังคับใช้กฎหมาย
2. การศึกษาเปรียบเทียบการจัดระบบสวัสดิการของตำรวจประเทศไทยกับต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2550). *หลักและทฤษฎีการสอบสวน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : พิมพ์อักษร.
- จิราธร เจริญวุฒิ. (2550). *วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477. (2477, 7 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 122 ตอนที่ 6 ก. หน้า 1-114.
- พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553. (2553, 3 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 127 ตอนที่ 75 ก. หน้า 38-50.
- พฤษภา เครือแสง และรัชดาพร หวลอารมณ์. (2559). *การพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาของไทย*. *วารสารวารสารการบริหารท้องถิ่น*, 9(1), 133-143.
- มรุสันต์ โสรรัตน์. (2558). *การตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีอาญาของอัยการ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- สนธยา รัตนารส. (2555). *เทคนิคการสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน และการทำสำนวนการสอบสวน*. กรุงเทพฯ: สนิทวิกิจ พรินติ้ง.
- หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. (2564, 25 สิงหาคม). ข่าวทั่วไป. *หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ*.
<https://www.bangkokbiznews.com/>
- อรรถพล ไชยสุว่ง. (2559). *ระบบศาล Saiban-In ประเทศไทย*. <https://www.matichon.co.th>.

บทความวิจัย (Research Article)

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3
Academy of Administration Base on Doctrin of Education Quality
Development Center in Maha Sarakham Primary Educational
Service Area Office 3

กนกพิชญ์ ชาดิษฐ์वाल¹, พระฮอนด้า วาทยุโท², ทวี สระน้ำคำ³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

Kanokphit Chatchatchawan¹, Phra Honda Vadasuddo², Tawee Sranamkam³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen campus, Thailand^{1,2,3}

Received: March 2, 2023 Revised: April 10, 2023, Accepted: April 10, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครู จำนวน 175 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ตามลำดับ 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 คือด้านหลักสูตร มีใจรักในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอด้วยความเอาใจใส่ ประเมินผลในการใช้หลักสูตร นำผลการประเมินผลการใช้หลักสูตรไปปรับปรุงใช้ในการดำเนินงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนรู้ จัดครูเข้าสอนให้ตรงตามวิชาเอก จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน อบรมการจัดทำสื่อการเรียนการสอน และการจัดทำสื่อต่างๆให้กับครู ด้านวัดผลและประเมินผล ประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจในระเบียบการวัดและประเมินผล สร้างเครื่องมือในการวัดผล โดยให้ครอบคลุมเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา สร้างเครื่องมือ และพัฒนาวิธีการนิเทศภายในสถานศึกษาแบบกัลยาณมิตร

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, อิทธิบาท 4, ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา

¹ Corresponding author, Tel. 0817494348, E-mail: pasit2304@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the academic administration of the Center for Educational Quality Development under the Office of Maha Sarakham Primary Educational Service Area 3; 2) to propose guidelines for academic administration according to the Four Iddhipāda of the Center for Educational Quality Development. This study was carried out by means of mixed-method research. The sample included 175 administrators and teachers. The research tools were: a questionnaire and a semi-structured interview. The obtained data were analyzed by the following statistics: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, and Content Analysis. The research results were as follows: 1) The overall academic administration of the Center for Educational Quality Development under the Office of Maha Sarakham Primary Educational Service Area 3 was statistically rated at a high level. The most practiced aspect was curriculum, followed by supervision within educational institutions and measurement and evaluation of education, respectively. 2) The guidelines for academic administration according to the Four Iddhipāda of the Center for Educational Quality Development are that regarding the curriculum, there should be a passion for working with curriculum arrangements, supervising and monitoring curriculum usage regularly with care, evaluating the use of the curriculum and using the curriculum evaluation results to improve academic work. In terms of learning management, there should be an arrangement of teachers to teach according to major subjects and, organizing the atmosphere in the classroom to be conducive to teaching. In terms of teaching media, training in the preparation of teaching materials and preparation of various media for teachers should be conducted. In terms of measurement and evaluation, the meeting to clarify teachers understand the measurement and evaluation regulations, and measurement tools by covering the content by learning objectives should be organized. In terms of supervision within educational institutions, tools and the method of supervision within educational institutions in a kalayāṇamittatā style.

Key Words: Academic Administration, Four Iddhipāda, Educational Quality Development Center

บทนำ

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (2560) มาตรา 258 จ โดยสรุปได้บัญญัติให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ครอบคลุมให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ให้ดำเนินการ ตรวจจับหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้มีกลไก การผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้ง มีกลไก สร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงาน บุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครูให้มีการปรับปรุงการจัดการ

เรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ ได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน เป็นงานการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษา จะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษา จะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาในการจัดการศึกษาทุกระดับ คุณภาพการศึกษาจะพิจารณาจากผลงานด้านวิชาการดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานหลัก ของสถานศึกษาที่ต้องมีการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการติดตามประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา ซึ่งงานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม โรงเรียนจะมีคุณภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับงานวิชาการเป็นส่วนใหญ่ ส่วนงานอื่นๆ เป็นงานส่งเสริมการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องศึกษาและพัฒนางานวิชาการให้มีผลสัมฤทธิ์สูง ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้ กำหนดขอบข่ายการศึกษา การบริหารงานวิชาการเพื่อศึกษาและพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพ ไว้แตกต่างกันไป

หลักธรรมนั้นมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องคุณธรรมความงาม ความดี คุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักของการตัดสินใจพฤติกรรมของบุคคล และเป็นอีกมุมหนึ่งที่สำคัญภายในองค์กร เพราะจะช่วยในการแนะแนวพฤติกรรมที่เหมาะสมให้กับคนและงาน จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันที่ เน้นวิชาการทางด้านวัตถุ ยึดติดกับวัตถุสิ่งของ จนเป็นเหตุให้การพัฒนาไปเฉพาะด้าน ห่างเหินกับธรรมชาติ ความงามจากข้างใน คุณธรรมจริยธรรมจางหายไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ดังนั้น ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จึงได้นำหลักอริยธำมา 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการทำงานให้สำเร็จ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินเป็นไปอย่างมีระบบและเป็นประโยชน์มากขึ้น และได้ข้อสนเทศในการจัดวางแผน เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและยั่งยืนทั้งทางวิชาการและคุณธรรม จริยธรรม

จากเหตุผล สภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยธำมา 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปให้กลายเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำถามในการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 อยู่ในระดับใด
2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยธำมา 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 มีองค์ประกอบใดบ้าง และเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (2550, 16 พฤษภาคม); กระทรวงศึกษาธิการ (2552); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

- 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
- 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ
- 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
- 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 6) การวัด ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 9) การนิเทศการศึกษา
- 10) การแนะแนว
- 11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
- 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
- 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
- 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อให้ในสถานศึกษา
- 17) การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากขอบข่ายงานดังกล่าวสามารถจัดเป็นกลุ่มการบริหารจัดการได้ 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษา และด้านนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นกรอบในการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 เป็นแนวทางการทำงานให้ประสบความสำเร็จที่พระพุทธองค์ได้ทรงสืบทอดไว้อย่างแยบยล 4 ประการประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งจะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ด้วยว่ามันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันทั้ง 4 ข้อ จึงจะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตและการงานได้ตามความมุ่งหวัง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

1. ฉันทะ คือ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ ใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ จึงจะเกิดผลจริงตามควร การมีใจรัก ถือว่าสำคัญมาก ไม่ใช่ทำใจให้รักเพื่ออะไรสักอย่าง หรือ ห้ามใจไม่ให้รัก มันก็ยากยิ่งพอๆกัน เพราะรักดังกล่าวยังไม่ได้เกิดจากความรักความศรัทธาของเราจริง ๆ ขึ้นทำไปก็มีแต่จะทุกข์ทรมานแม้จะได้บางสิ่งที่มุ่งหวังแล้วก็ตาม ประการสำคัญเป็นการแอบแฝงมาจากความคิดอื่นศรัทธาอื่นหรือความเป็นอื่นที่เราพยายามหาเหตุและผลมาอธิบายว่า มันคือสิ่งเดียวกันเพื่อให้สามารถดำเนินไปได้หรือเพื่อให้ตัวเองสบายใจที่สุด แต่ถ้าเรามีใจศรัทธาอันแรงกล้าแล้ว พลัสสร้างสรรค์ก็จะบังเกิดขึ้นกับเราอย่างมหัศจรรย์ทีเดียว

2. วิริยะ คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท เป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้น วิริยะนี้มาคู่กับความอดทนอดกลั้น เป็นความรู้สึกไม่ย่อท้อต่อปัญหาและมีความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง โดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ น้ำใจ และเตือนใจ ความอดทนเป็นเครื่องมือสำหรับคนใจเย็นและใจงามด้วย ไม่ใช่ข่มขู่ลุดันรบเร้าและรุ่มร้อน เพราะมันจะทำให้มีโอกาสผิดพลาดได้ง่าย หรือสูญเสียความอดทนในที่สุด

3. จิตตะ คือ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตาม คำนี้ยิ่งใหญ่มาปัจจุบัน สังคมซับซ้อน มีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่ละคนมีภาระหน้าที่ ที่ต้องทำมากมาย ไม่รู้จะทำอะไรก่อน แต่ถ้าเรามีใจที่จดจ่อต่อสิ่งที่เราคิดเราทำและรับผิดชอบแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหรือการทำงาน ทุกอย่างก็จะดีขึ้นไปเอง เราก็จะมีความรอบรู้มากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยใจที่จดจ่อตั้งมั่นและใฝ่เรียนรู้ของเรา เมื่อมีความรอบรู้มากขึ้นก็จะเกิดความรอบคอบตามมา เมื่อมีความรอบคอบแล้วการตัดสินใจทำอะไรก็จะเกิดความผิดพลาดน้อยตามไปด้วย ความรอบคอบนอกจากจะดำรงอยู่คู่กับความรอบรู้แล้ว ยังต้องอาศัยความดีงามเป็นเครื่องเตือนสติด้วย ถึงจะสามารถใช้จิตของเราพิจารณาและตรึกตรองในเนื้อแท้ของสิ่งต่าง ๆ นั้นได้อย่างเหมาะสม เพราะความดีงามตามแบบอย่างของคุณธรรมตามหลักศาสนาและจริยธรรมของสังคมนั้นเป็นสิ่งที่เดียวที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

4. วิมังสา คือ การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา อันเกิดจาก การมีใจรัก (ฉันทะ) แล้วทำด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดใจจ่อและรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้วิจารณ์ญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตัวเอง และทบทวนองค์กรหรือทบทวนขบวนการ ทบทวนในสิ่งที่ได้คิดสิ่งได้ทำผ่านมามีเกิดผลดีผลเสียอย่างไร ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่ร่วมคิดร่วมทำกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำหลักอิทธิบาท 4 เข้ามาบูรณาการกับการบริหารงานวิชาการ ที่มุ่งผลให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะหากทำได้ตามกระบวนการแล้วจะเกิดสังคมความรู้ ชุมชนความรู้ และปัจเจกชนความรู้ และประการสำคัญ “อิทธิบาท 4” ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวจากหลักธรรมข้ออื่น ๆ หรือศาสตร์อื่น ๆ สามารถนำไปบูรณาการกระบวนการทำงานตามองค์ประกอบในการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบแผนผสมผสาน (Convergent design) เป็นการออกแบบการวิจัยโดยมีการดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพร้อม ๆ กันมีลำดับความสำคัญเท่าๆ กัน ผู้วิจัยจะแยกการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลออกจากกันโดยจะรวมข้อมูลทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการ

ตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด (Creswell, 2015 อ้างถึงในสัมฤทธิ์ กางเพ็ง และคณะ, 2565) มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 62 คน และครูวิชาการ ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 113 คน รวมทั้งหมด 175 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากแนวความคิด ทฤษฎี ที่ได้ทบทวนมาแล้ว แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ(Check List) โดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิต่างทางการศึกษา ประสบการณ์ทำงานในโรงเรียน และตำแหน่งการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีอยู่ 5 ระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert's Scale) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ Google Form และสร้าง (QR Code) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือผู้เชี่ยวชาญที่ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาานิเทศก์ และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 5 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การผสมผสานและสรุปผลการวิจัย เป็นการนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า โดยภาพรวม ด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือด้านหลักสูตร ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก รองลงมาคือด้านนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากสำหรับในภาพรวมทั้งหมดนี้ พบว่าครูผู้สอนและผู้บริหารมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน คือ

1.1 ด้านหลักสูตร พบว่าด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือด้านปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนทุกคนโดยสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุดรองลงมาคือด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุดคือด้านส่งเสริมให้ครูพัฒนาเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและความต้องการของนักเรียน และด้านพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือด้านนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก สำหรับในภาพรวมด้านนี้ พบว่าครูผู้สอนและผู้บริหารมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก

1.2 ด้านจัดการเรียนรู้ พบว่าด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือด้านกระตุ้นให้ครูจัดเตรียมแผนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ก่อนทำการสอน ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและการเรียนการสอน ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือด้านจัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระต่างๆ โดยคำนึงถึงความสามารถความสนใจของครู ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากสำหรับในภาพรวมด้านนี้ พบว่าครูผู้สอนและผู้บริหารมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก

1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือด้านสนับสนุนให้ครูเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการใช้สื่อการเรียนการสอน ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก รองลงมาคือด้านติดตามประเมินผลการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน เพื่อความสะดวก ต่อการนำไปใช้ ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก ด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือด้านสนับสนุนให้มีการแสวงหาการเรียนรู้อยู่โดยวิทยากรในท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก สำหรับในภาพรวมด้านนี้ พบว่าครูผู้สอนและผู้บริหารมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก

1.4 ด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษา พบว่า ด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือด้านมีการวางแผนกำหนดระยะเวลาในการวัดและประเมินผลล่วงหน้าไว้ในปฏิทินโดยสอดคล้องกับแผนการเรียนการสอน ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผล ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือด้านวางแผนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากสำหรับในภาพรวมด้านนี้ พบว่าครูผู้สอนและผู้บริหารมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก

1.5 ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า ด้านที่มีระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือด้านใช้อำนาจของกฎหมายข้อบังคับในการนิเทศการศึกษาทั้งภายในและภายนอกด้วยความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านจัดระบบการรองรับและมอบหมายงานการนิเทศการศึกษาทั้งภายในและภายนอกอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุดคือด้านมีการพัฒนาปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีระดับปฏิบัติการในระดับมาก สำหรับในภาพรวมด้านนี้ พบว่าครูผู้สอนและผู้บริหารมีระดับปฏิบัติการในระดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลสรุปการวิจัยพบว่า แนวทางแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีดังนี้

2.1 หลักสูตร ประกอบด้วย 1) มีใจรักในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร 2) ประชุมวางแผนจัดการเรียนการสอนด้วยใจรักอยากให้เกิดผลสำเร็จตามหลักสูตร 3) จัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการจัดการจัดทำหลักสูตรให้กับครูอย่างไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค 4) ดำเนินการตามแผนงานวิชาการที่ตั้งไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร 5) เอาใจใส่ฝึกฝนและคิดค้น จัดทำโครงการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร 6) ผู้บริหารและครูวิชาการมีการกำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอด้วยความเอาใจใส่ 7) ผู้บริหารและครูวิชาการ และครูผู้สอน ร่วมกันสรุปและประเมินผลในการใช้หลักสูตร 8) นำผลการประเมินผลการใช้หลักสูตรไปปรับปรุงใช้ในการดำเนินงานวิชาการ

2.2 การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ครูมีใจรักในการจัดการเรียนการสอน 2) จัดครูเข้าสอนให้ตรงตามวิชาเอกเพื่อลดปัญหาและความลำบากในการสอน 3) จัดบรรยากาศในชั้นเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อให้ไม่เป็นปัญหา อุปสรรคต่อผู้สอนและผู้เรียน 4) สนับสนุนครูให้เอาใจใส่ในการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน 5) ครูเอาใจใส่ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ 6) ครูจัดกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาและวิเคราะห์ในการเรียนการสอน

2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) จัดครูผู้สอนที่มีความพอใจและความรักในการสอน เข้าอบรมการจัดทำสื่อการเรียนการสอน และการจัดทำสื่อต่างๆ 2) บำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอนให้อยู่ในสภาพดีด้วยความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค 3) มีความขยัน อดทน ในการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน 4) มีใจใส่ ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนอยู่เป็นประจำ 5) ตรวจสอบและติดตามประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน 6) พิจารณาจัดสรรงบประมาณ สนับสนุน ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนด้วยความโปร่งใส สุจริต ตรวจสอบได้ 7) ตรวจสอบและติดตามประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน

2.4 ด้านวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วย 1) ครูมีความพอใจในการวัดและประเมินผล 2) ประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจในระเบียบการวัดและประเมินผล 3) มีความขยันวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตลอดปีการศึกษา 4) จัดครูให้สร้างเครื่องมือวัดผล โดยให้ครอบคลุมเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ด้วยความอดทน 5) ครูเอาใจใส่นำผลการวัดผลและประเมินผล มาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน 6) พิจารณาให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล 7) หมั่นติดตามและตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา

2.5 ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) คุรุศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ 2) คุรุกำหนดหลักเกณฑ์การนิเทศภายในสถานศึกษาศึกษาโดยฟังเสียงข้างมากสอดคล้องกับเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา 3) คุรุสร้างการสื่อสาร สื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการนิเทศภายในสถานศึกษา 4) คุรุมีการประเมินผล และการรายงานผลให้กับครูผู้สอนเพื่อเป็นแนวในการพัฒนาครั้งต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

การบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนวิไลพุด ทำให้มีกิจกรรมการบูรณาการหลักเข้าในกิจกรรมการบริหารสถานศึกษา และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงทำให้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุชบา ขมทิ (2566) ที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยของ ยุพิน ขุนทอง (2560) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยของ อาธิชาติริอามาตย์, สมบัติ รัตนคร และพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส (2565) ที่ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6 พบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนั้น หลักอิทธิบาท 4 จึงเป็นหลักในการ

ปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรัก มีความพอใจในงาน ปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรบากบั่น ด้วยความเอาใจใส่ในงาน และมีการตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอ จึงเป็นหลักธรรมที่ควรนำไปบูรณาการร่วมกับการบริหารงานวิชาการซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จหรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นผลจากเอกสารและผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ 5 ด้านคือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษา และด้านนิเทศภายในสถานศึกษา โดยนำการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพคุณภาพในการจัดและพัฒนาศึกษา เพื่อจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน และเพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท 4 สำหรับศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลแนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท 4

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีการวางแผนการนิเทศอย่างชัดเจนโดยผ่านคณะกรรมการการนิเทศที่แต่งตั้งไว้ ตลอดจนหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท 4 ที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของ สพฐ. และ สมศ. ควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันและการประกันคุณภาพภายใน และ

ภายนอก ควรประเมินตามศักยภาพของโรงเรียนไม่ควรใช้เกณฑ์เดียวกันทุกสถานศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ครูมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ตลอดจนการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ด้านหลักสูตร พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย ดังนั้น จึงควรเพิ่มการส่งเสริมด้านนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย สภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านจัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระต่างๆ โดยคำนึงถึงความสามารถและความสนใจของครู ดังนั้น จึงควรมีส่งเสริมด้านจัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระต่างๆ โดยคำนึงถึงความสามารถและความสนใจของครูแต่ละบุคคล ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านสนับสนุนให้มีการแสวงหาการเรียนรู้โดยวิทยากรในท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ดังนั้น จึงควรมีการสนับสนุนให้มีการแสวงหาการเรียนรู้โดยวิทยากรในท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษา พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านวางแผนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ดังนั้น จึงควรมีการประชุมวางแผน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบและลงมือประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ด้านมีการพัฒนาปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงควรจัดให้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550.

(2550, 16 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 24 ก. หน้า 29-35.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *คู่มือการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

บุษบา ชมทิ. (2566). *การศึกษาและการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจฺ ติโต). (2552). *วิบุรณการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*.

https://www.mcu.ac.th/directory_uploads/administrator/file_upload/20180810135126_5579A3DA-BE21-41B8-A7AC-E517A756F6E5.pdf

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ:ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2547). *ธรรมานุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 14 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 12-17.

- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุพิน ขุนทอง. (2560). *การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, ชุตติภา บุตรดีวงศ์, สมเกียรติ เจษฎากุลทวี, พลสิษฐ์ อมรเชษฐ์, และอภิชาติ นาคะเลห์. (2565). การวิจัยแบบผสมผสานวิธี: กระบวนทัศน์การวิจัยในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 1(3), 64-83.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อาธิชาศิริอามาตย์,สมบัติ รัตนกร และพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส. (2565). แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 6. *Journal of Modern Learning Development*, 7(3), 197-209.

บทความวิจัย (Research Article)

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
The Educational Institution Administration towards Excellence
According to the Four Iddhipāda Dhamma of Institutional
Administrators under the Office of Khon Kaen
Primary Educational Service Area 1

ณัฐวุฒิ ภักดีผล¹, ทวี สระน้ำคำ² และพระฮอนด้า วาทสโท³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
Nattawut Phakdeepon¹, Tawee Sranamkam² and Phra Honda Vadasuddo³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen campus, Thailand^{1,2,3}

Received: March 21, 2023 Revised: April 20, 2023, Accepted: April 21, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 และศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครู จำนวน 296 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหา ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านผลลัพธ์ รองลงมาคือ ด้านการนำองค์กร และด้านนักเรียนและผู้มีส่วนได้เสีย ตามลำดับ และแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 คือ ด้านการนำองค์กร มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ชัดเจนและต้องนำเสนอต่อผู้เกี่ยวข้อง ด้านกลยุทธ์ มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่มุ่งสู่การปฏิบัติจริง พร้อมทั้งติดตามผลต่อเนื่อง ด้านบุคลากร ให้ความสำคัญแก่บุคลากรทุกระดับและจัดให้มีการพัฒนาอยู่เสมอ ด้านการปฏิบัติการ มุ่งเน้นการปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ด้านนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมุ่งจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ มีมาตรฐานในการวัด จัดแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่จะเอื้อประโยชน์ในการศึกษาหา ความรู้เพิ่มเติมของนักเรียนด้วยตนเอง และด้านผลลัพธ์ ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการ และปรับปรุงพัฒนาต่อไป

¹ Corresponding author, Tel. 0817494348, E-mail: pasit2304@gmail.com

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, ความเป็นเลิศ, อิทธิบาท 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research are study educational institution administration towards excellence according to the Four Iddhipāda Dhamma of school administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1, and study the educational institution administration approach toward excellence according to the Four Iddhipāda Dhamma of school administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1. This study was carried out by means of mixed-method research. The sample consisted of 296 administrators and teachers. The research tools were: a questionnaire and a semi-structured interview. The statistics used in data analysis were: Mean, Standard Deviation, and Content Analysis. The research result finds that: The overall educational institution administration towards excellence of school administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area was statistically rated at a high level. The aspect with the highest mean was the outcome, followed by organizational leadership, students, and stakeholders, respectively, and the educational institute administration approach towards excellence according to the Four Iddhipāda Dhamma of school administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1 is that in terms of organizational leadership, there should be leadership and clear vision presented to relevant parties; in regards to strategy, plans are prepared that lead to practical actions and continuous follow-up; in terms of personnel, employees at all levels are given priority and constantly developed; in terms of operation, it should focus on systematic and efficient operations; in terms of students and stakeholders, it should focus on providing education that responds to the needs of the students; in terms of measurement, analysis and knowledge management, there should be a standard to measure and provide learning resources for students that benefit them in their self-studies; in terms of outcome, the outcome should be evaluated from the management and improvement.

Key Words: Educational Administration, Excellence, Four Iddhipāda Dhamma, Administrator

บทนำ

สถานศึกษาเป็นสถาบันที่มีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ภารกิจของสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในยุคที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาและพัฒนาคน จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนารูปแบบการจัดการอย่างต่อเนื่องให้มีความเป็นเลิศ เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ วิรพงษ์ ไชยหงส์ (2565) การที่จะพัฒนาสถานศึกษาเพื่อสู่ความเป็นเลิศนั้น ต้องอาศัยปัจจัย องค์ประกอบ และกระบวนการหลายอย่าง โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารต่อการพัฒนา

สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศจึงต้องมีความรอบรู้ในการบริหาร โดยมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถ มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์โปร่งใส พร้อมทั้งเอาใจใส่และทุ่มเทให้กับการทำงานอย่างจริงจัง สถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศนั้น จะต้องมีส่วนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ มีความพร้อมในด้านทรัพยากร วัสดุ เทคโนโลยี งบประมาณ และทรัพยากรบุคคล สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ทั้งในด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานกำหนดและได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เป็นสถานศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นที่ชื่นชมของชุมชน

ในปัจจุบัน องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนล้วนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความเจริญก้าวหน้าในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและวิกฤตภายในเวลาระยะสั้นๆ องค์กรที่ไม่สามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงของตนเพื่อปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อมได้ มักจะพบกับความเสื่อมในทางกลับกัน องค์กรที่สามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวให้เท่าทันกับความผันแปรของสภาพแวดล้อมได้ก็จะสามารถอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็วทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวล้วนมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อกระบวนการในการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมคนให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับบริบทในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาตระหนักถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงได้นำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award :TQA) ของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติมาขับเคลื่อนการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยกำหนดเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) เป็นกลไกในการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพของสถานศึกษาโดยรวมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทุกด้านในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) อย่างไรก็ตาม การบริหารสถานศึกษาที่จะบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับหลักการบริหารสถานศึกษาที่ประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา นั่นคือหลักธรรมอริยบท 4 อันเป็นหลักธรรมที่เป็นบาทฐานแห่งความสำเร็จซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา โดยการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องมีฉันทะ ความมีใจรักใคร่ในหน้าที่ ของตนเอง รักเป้าหมายของโรงเรียน รักวัตถุประสงค์ของการบริหารและตั้งใจบริหารอย่างจริงจังด้วยความเพียรพยายามอย่างเต็มที่ มีวิริยะ ความเพียร มีความพยายามในการบริหารด้วยความมุ่งมั่น แม้ว่าจะมีอุปสรรคในการบริหารมากเพียงใดก็ตาม มีจิตตะ ความเอาใจใส่ในการบริหารตั้งใจด้วยความเอาใจใส่ และมีวิมังสา ความ พิจารณาไตร่ตรองในเหตุและผลแห่งความสำเร็จในการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้ได้แนวทางในการบริหารสถานศึกษา โดยมีหลักพุทธธรรมเป็นคุณธรรมพื้นฐานอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป

แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอริยบท 4 ของผู้บริหาร คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้นำทางความคิดที่มีวิสัยทัศน์ในการวางนโยบายในการบริหารส่งเสริมให้มีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับบุคลากรในทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน ควรมุ่งเน้นการปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ เพื่อเอื้ออำนวยในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มของสถานศึกษา มีการจัดทำมาตรฐานและเกณฑ์การวัดทั้งในด้านการเรียนการสอนและการทำงานของบุคลากร โดยมาตรฐานและเกณฑ์การวัดที่นำมาใช้มีความ

ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริงควรสร้างให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อันจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อยู่ในระดับใด
2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในแต่ละด้านเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 สิ่งที่เขาไม่ได้คือ การนำพุทธธรรมมาเป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ช่วยให้สังคมไทยดำเนินไปอย่างสันติสุข หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลักแห่งความเป็นจริงที่สามารถนำมาใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยกับคนทุกระดับชั้น โดยเฉพาะการบริหารโรงเรียนผู้บริหารสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับทฤษฎี หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดีผู้บริหารโรงเรียนที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่ประพฤติดนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทุกคนคือจะต้องเป็นผู้ที่สามารถครองตน คือ สามารถประพฤติดนตามหลักพุทธธรรมให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น สามารถครองคน คือ ครองจิตใจของคนให้สามารถปฏิบัติงานด้วยความพอใจ เต็มใจ มิใช่มาจากการบังคับบัญชาตามบทบาทหน้าที่แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540) ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศจึงมักจะมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานของครูเสมอ และพฤติกรรมบางอย่างของผู้บริหารก็ยังส่งผลต่อความผูกพันของครู ทำให้ครูมีความผูกพันทั้งต่อโรงเรียน ต่องานมากขึ้น การได้ทราบถึงระดับความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อความผูกพันของครูก็จะทำให้ได้ข้อมูลการปกครอง การพัฒนาแนวทางในการพัฒนาตนเองของผู้บริหาร ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของครูมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน (อรมรัตน์ เตชะนอก, 2563)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ม้องค์ประกอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 7 ด้าน ได้แก่ การนำองค์กร กลยุทธ์ นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด การ

วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ บุคลากร การปฏิบัติการ และผลลัพธ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561; สันวิช แก้วมี, 2561; สุริยา ห้าวหาญ, 2559; อมรดา พุทธินันท์, -2561)

แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4

หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโดยผู้บริหารควรเป็นผู้นำทางความคิดที่มีวิสัยทัศน์ในการวางนโยบายในการบริหารส่งเสริมให้มีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับบุคลากรในทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

1. ฉันทะ หมายถึง ความรัก และความพอใจในสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจ ด้วยความรักในสิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ ไม่เบื่อบ่นในสิ่งที่ทำ (การเต็มใจ)

2. วิริยะ หมายถึง ความเพียรในการกระทำสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความพยายาม และมีมานะอดสาหัส ไม่ทอดทิ้งสิ่งที่ทำนั้น (การแข็งใจ)

3. จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ ความเอาใจจดจ่อในสิ่งที่ทำ ไม่วางธุระในสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบ ตรวจสอบหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (การเข้าถึง)

4. วิมังสา หมายถึง การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบในสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบ ตรวจสอบหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (การเข้าใจ)

ดังนั้น จึงเป็นหลักธรรมสำคัญที่มุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ซึ่งผู้บริหารควรมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ เพื่อเอื้ออำนวยในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มของสถานศึกษา มีการจัดทำมาตรฐานและเกณฑ์การวัดทั้งในด้านการเรียนการสอนและการทำงานของบุคลากร โดยมาตรฐานและเกณฑ์การวัดที่นำมาใช้มีความชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริงควรสร้างให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบแผนผสมผสาน (Convergent design) เป็นการออกแบบการวิจัยโดยมีการดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพร้อม ๆ กันมีลำดับความสำคัญเท่าๆ กัน ผู้วิจัยจะแยกการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลออกจากกันโดยจะรวมข้อมูลทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด (Creswell, 2015 อ้างถึงในสัมฤทธิ์ กางเพ็ง และคณะ, 2565) มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูจำนวน 296 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือผู้เชี่ยวชาญที่ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาานิเทศก์ และหัวหน้างาน จำนวน 5 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การผสมผสานและสรุปผลการวิจัย เป็นการนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านผลลัพธ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการนำองค์กร ด้านนักเรียนและผู้มีส่วนได้เสีย ต่อมาคือ ด้านการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ต่อมาคือ ด้านการปฏิบัติการ ต่อมาคือด้านกลยุทธ์ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านบุคลากร เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1.1 การนำองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า คะแนนการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยข้อที่มีระดับการบริหาร สูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อม เพื่อให้โรงเรียนประสบความสำเร็จทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และข้อที่มีคะแนนปฏิบัติการต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารมีการสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนที่สำคัญของโรงเรียน

1.2 กลยุทธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางถึง มาก ที่สุด โดยข้อที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการจัดสรรทรัพยากร บุคลากรที่สำคัญที่สนับสนุน วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ และข้อที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีการจัดทำกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ ของโรงเรียน กระตุ้นและทำให้เกิดนวัตกรรม ผู้บริหารมีการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ จัดทำแผนปฏิบัติการและการ ถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ และผู้บริหารมีการปรับเปลี่ยนแผนปฏิบัติการ โดยการรับรู้และตอบสนองในกรณี ที่สถานการณ์บังคับให้ต้องปรับเปลี่ยนปฏิบัติการ และนำไปปฏิบัติอย่างรวดเร็ว

1.3 นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การ บริหารฯ อยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการจำแนกนักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำแนกหลักสูตร แผนการเรียน และมีวิธีการในการกำหนดหลักสูตรหรือแผนการเรียน ตลอดจนค้นหาและปรับหลักสูตร แผนการเรียน เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนในอนาคต และข้อที่ มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือข้อ และผู้บริหารมีวิธีการในการประเมินความพึงพอใจ/ไม่พึงพอใจและความผูกพัน ของนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

1.4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่า ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีวิธีการในการคาดการณ์ผลการดำเนินการในอนาคตของโรงเรียน ส่วนข้อที่มีคะแนนระดับการปฏิบัติ ต่ำสุดคือ ผู้บริหารนำผลการทบทวนผลการดำเนินการ ไปใช้จัดลำดับ ความสำคัญของเรื่องที่ต้องนำไป ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และนำไปเป็นโอกาสในการสร้างนวัตกรรม และผู้บริหารมีวิธีการในการตรวจสอบและ ทำให้มั่นใจถึงคุณภาพของข้อมูลและสารสนเทศของโรงเรียน

1.5 บุคลากร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยข้อที่มีคะแนนการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการสรรหา ว่าจ้าง และดูแลบุคลากรใหม่เข้ากันได้กับวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียน และข้อที่มีคะแนนระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดการสื่อสารที่เปิดกว้าง การทำงานที่ให้ผลการดำเนินการที่ดี

1.6 การปฏิบัติการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับการปฏิบัติในระดับปานกลางถึงมาก โดยข้อที่มีคะแนนระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการเตรียมความพร้อมด้านความปลอดภัยและต่อภัยพิบัติ สถานการณ์โรคอุบัติใหม่หรือภาวะฉุกเฉิน และข้อที่มีคะแนนระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ผู้บริหารนำเทคโนโลยี ความรู้ขององค์กร ความเป็นเลิศ ของหลักสูตร คุณค่าในมุมมองของนักเรียน การคำนึงถึงความเสี่ยงและความคล่องตัวที่ต้องการ ในอนาคต มาพิจารณาในการออกแบบหลักสูตร และกระบวนการทำงาน

1.7 ผลลัพธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า คะแนนระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยข้อที่มีคะแนนระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีผลลัพธ์ผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ความปลอดภัยและการเตรียมพร้อมต่อภาวะฉุกเฉิน การดำเนินการด้านเครือข่ายอุปทาน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการยกระดับผลการดำเนินการของโรงเรียน และข้อที่มีระดับคะแนนการปฏิบัติต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีผลลัพธ์ด้านความมั่นคงทางการเงิน การตลาด และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติการบรรลุกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของโรงเรียน รวมทั้งการดำเนินการตามความเสี่ยงที่ผ่านการประเมินผลได้ผลเสียอย่างรอบด้าน

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลัก อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีแนวทางการบริหารที่สำคัญในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการนำองค์กร ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่มองไปถึงอนาคตว่าโรงเรียนควรมีลักษณะเช่นไร มีการพัฒนาภาวะผู้นำที่ดีอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งเป็นตัวอย่างให้กับบุคลากรของโรงเรียน และบริหารโรงเรียนโดยใช้ธรรมาภิบาล

2.2 ด้านกลยุทธ์ ควรมีการระดมความคิดหรือส่งเสริมให้มีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนในการร่วมจัดทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับงบประมาณที่จะได้รับ ความต้องการของผู้เรียนและบริบทของชุมชน โดยแผนงานต่าง ๆ ที่จัดทำเป็นแผนที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ และตรวจสอบได้ และควรมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผล เป็นต่อเนื่อง

2.3 ด้านบุคลากร ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับบุคลากรในทุกระดับโดยที่โรงเรียนให้ความสำคัญตั้งแต่กระบวนการสรรหา คัดเลือก มีการพัฒนาองค์ความรู้ และสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้บุคลากรทุ่มเท และอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่ มีการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร โดยการคัดสรรผู้มีการปฏิบัติดีเข้ารับรางวัลต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน

2.4 ด้านนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการคำนึงถึงความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียน ผู้บริหารต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนอยู่เป็นประจำ เพื่อนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาใช้ในการวางแผนแนวทางการปฏิบัติ

2.5 ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ควรมีการกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ในการที่จะเอื้อประโยชน์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ

ให้กับนักเรียน จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนที่เอื้อประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความรู้ให้แก่ นักเรียน มีการวัดผลและประเมินผลตามเกณฑ์ที่วางไว้ทุกสิ้นปีการศึกษา

2.6 ด้านการปฏิบัติการและผลลัพธ์ การปฏิบัติและผลลัพธ์เป็นสิ่งที่สอดคล้องกันหากปฏิบัติได้ดี ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก็จะดีตามไปด้วย ดังนั้น ทั้งสองด้านนี้สามารถที่สรุปเป็นแนวทางกันเดียวกันได้ โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความเป็นผลลัพธ์จากการดำเนินงานทั้ง 6 อย่าง เช่น ในด้านการนำองค์กร ผู้บริหารต้องสามารถนำองค์กรได้ดี ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ซึ่งการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารคือ ฉันทะ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ ใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ ก็จะทำให้เกิดผลที่เกิดขึ้น ในด้านของการนำองค์กร และกลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน วิริยะ คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท เป็นความมุ่งมั่นทุ่มเท ทั้งกายและใจที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้น ข้อนี้จะส่งผลในทุกด้าน รวมไปถึงผู้มีส่วนได้เสียในองค์กรด้วย เพราะหากผู้บริหารทำงานอย่างทุ่มเท มุ่งมั่นทั้งใจและกาย ผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ ย่อมให้ความร่วมมือ และร่วมกันผลักดันเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี จิตตะ คือ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตาม ข้อนี้ก็จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานเหมือนกับข้อวิริยะ และส่งผลต่อบุคลากร กล่าวคือ จะทำให้บุคลากรเกิดการพัฒนาการดำเนินงาน เพราะมีผู้บริหารคอยกำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงานอยู่เป็นประจำ และข้อสุดท้ายของอิทธิบาท 4 คือ วิมังสา คือ การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ด้านผลลัพธ์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการนำองค์กร ด้านนักเรียน และผู้มีส่วนได้เสีย ต่อมาคือ ด้านการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ต่อมาคือ ด้านการปฏิบัติการ ต่อมาคือด้านกลยุทธ์ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านบุคลากร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผลลัพธ์ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องให้ความสำคัญเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมาย หรือนโยบายที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ อย่างไรก็ดี จะเห็นว่าด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยการดำเนินงานต่ำสุด ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับบุคลากรในลำดับต้น ๆ เนื่องจากบุคลากร ถือว่าเป็นปัจจัยทางการบริหารที่สำคัญที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้การบริหารงานในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จสู่ความเป็นเลิศ โดยต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญที่มุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ซึ่งผู้บริหารควรมุ่งเน้นการปฏิบัติกรอย่างเป็นระบบ เพื่อเอื้ออำนวยในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มของสถานศึกษา มีการจัดทำมาตรฐานและเกณฑ์การวัดทั้งในด้านการเรียนการสอนและการทำงานของบุคลากร โดยมาตรฐานและเกณฑ์การวัดที่นำมาใช้มีความชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริงควรสร้างให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

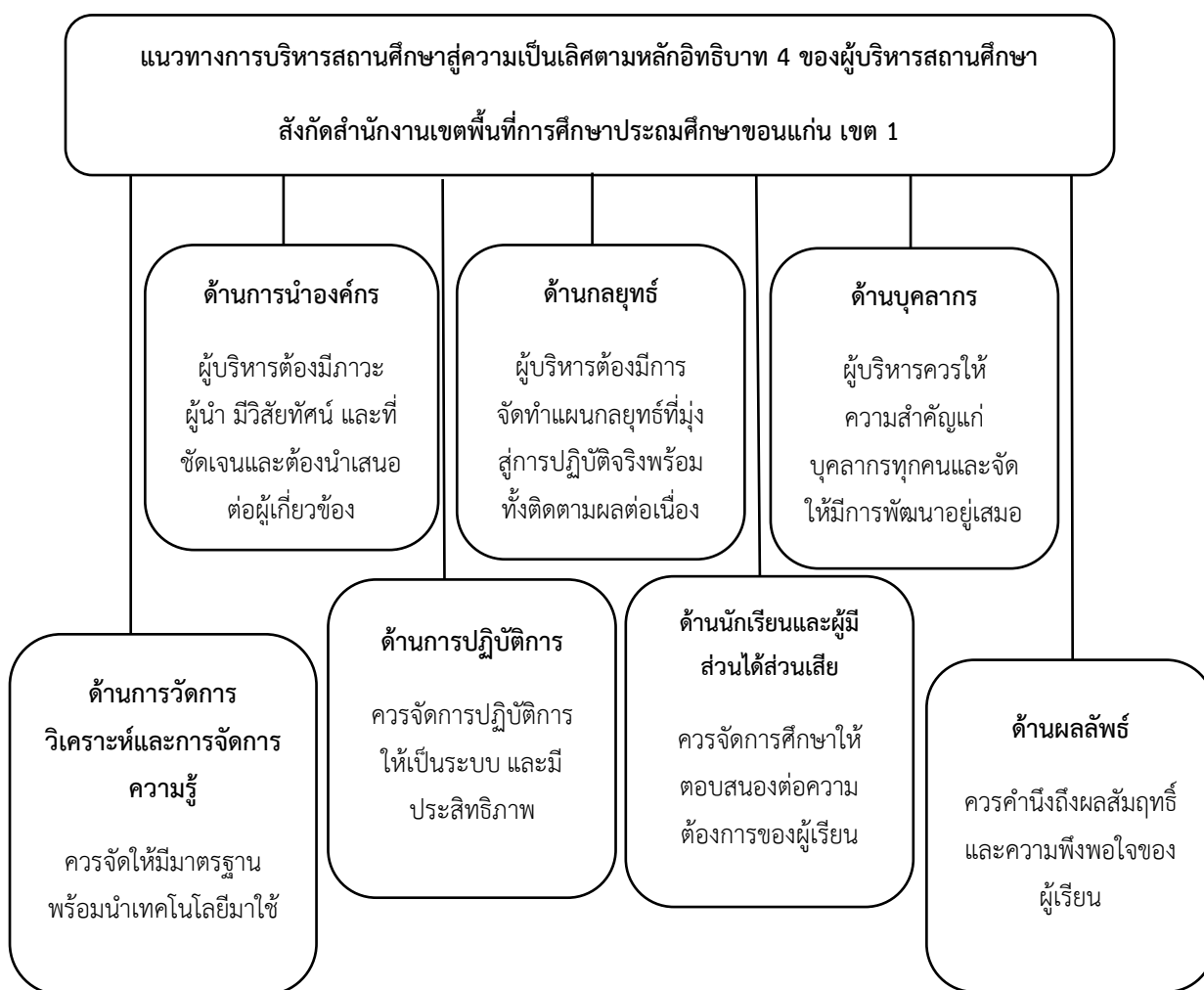
ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชีพ อรัญวงศ์ (2555) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ (H) , การพัฒนาองค์กร (O) , การบริหารจัดการ (M) , การวัดผลประเมินผล (E) และผลผลิตคือนักเรียน (5) ทั้งนี้รูปแบบการบริหารนี้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหาร ได้แก่ วงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Model ; PDCA) และการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management ; SBM) การทดลองใช้รูปแบบการบริหาร

สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การบริหารจัดการในโรงเรียนระหานวิทยามีการพัฒนาไปในทิศทางที่ชัดเจนปรากฏเป็นผลงานดีเด่นที่ประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศจำเป็นต้องประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ในการทำงานเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศที่ตั้งเป้าหมายไว้ ในขณะที่เดียวกันสถานศึกษาทุกแห่งต้องตระหนักร่วมกันว่าการที่จะทำงานให้บรรลุตามผลลัพธ์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญของบุคลากรซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงานที่จะให้บรรลุผล และผู้บริหารจำเป็นต้องนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงานเพื่อความสำเร็จและความพึงพอใจของบุคลากรในสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอริยบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปได้ดังโมเดลแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอริยบท 4 ที่แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 2 โมเดลแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอริยบท 4

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรนำหลักการบริหารและหลักการนำองค์กรมาใช้ในการจัดการดำเนินการในโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น
2. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับบุคลากรในโรงเรียนทุกคน ทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน มีการประชุมปรึกษาหารือกับบุคลากรอยู่เป็นประจำในเรื่องของการวางแผนการทำงาน
3. ผู้บริหารควรคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรมีความรู้ มีความสามารถในงานวิชาการ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ
 2. ผู้บริหารควรมีวิธีการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์บังคับ และวิธีการเพื่อวัดความสำเร็จของผู้เรียน
 3. ผู้บริหารควรกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนให้ตรงตามความสามารถของแต่ละบุคคล
 4. ผู้บริหารควรสนับสนุนด้านงบประมาณ และทรัพยากรให้ความช่วยเหลือชุมชนทั้งด้านวิชาการและด้านบริการ
 5. ผู้บริหารควรมีการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนอยู่เสมอเมื่อสิ้นปีการศึกษา
 6. ผู้บริหารควรมีการเรียนรู้ร่วมกันและมีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้
 7. สถานศึกษาควรมีกระบวนการทางเทคนิคที่อำนวยความสะดวกในการพัฒนางานในโรงเรียน
- ### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
1. ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเขตอื่นร่วมด้วย
 2. ควรศึกษาหลักธรรมอื่น ๆ ในการประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 3. ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น มีตัวแปรอิสระที่มีความหลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA ปี 2565-2568*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชูชีพ อธิวงค์. (2555). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41. โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร*.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจฺ ติโต) (2552). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*.
https://www.mcu.ac.th/directory_uploads/administrator/file_upload/20180810135126_5579A3DA-BE21-41B8-A7AC-E517A756F6E5.pdf
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *ธรรมานุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีรพงษ์ ไชยหงส์. (2558) *แนวคิดในการพัฒนาโรงเรียน*.
http://drweerapong.blogspot.com/2015/20/blog-post_41.html
- สันวิษ แก้วมี. (2561). *การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในทศวรรษหน้า*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, ชุติภา บุตรดีวงศ์, สมเกียรติ เจษฎากุลทวี, พลธิษฐ์ อมรเชษฐ์, และอภิชาติ นานาเลห์. (2565). การวิจัยแบบผสมผสานวิธี: กระบวนทัศน์การวิจัยในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 1(3), 64-83.
- สุริยา ห้าวหาญ. (2559). *รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อมรัตน์ เตชะนอก. (2563). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21. *Journal of Modern Learning Development*, 5(6), 364-373.
- อมลดา พุทธินันท์. (2561). *รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

บทความวิจัย (Research Article)

การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11

The Academic Administration in the Digital Age According to the Five Bahussutaṅga of the Administrators of Phrapariyattidhamma Schools, General Education Division, Area 11

สุริยา จารึกดี¹, พระฮอนด้า วาฬสุโท², สุนทร สายคำ³
Suriya Jaruekdee¹, Phra Honda Vadasuddo², and Suntorn Saikham³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkean campus, Thailand^{1,2,3}

Received: March 28, 2023 Revised: April 17, 2023 Accepted: April 18, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 และ 2) เพื่อเสนอแนวการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครู จำนวน 210 รูป/คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการนิเทศการศึกษาตามลำดับ 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 ได้แก่ การด้านการพัฒนาหลักสูตร ศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรให้มาก พัฒนาหลักสูตรให้เข้ากับยุคดิจิทัล ด้านการจัดการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ เข้าถึง เข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ง่าย เกิดการพัฒนาการต่อยอดจากความรู้เดิม ด้านการวัดผลและประเมินผล ใช้การวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และทันสมัยผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลที่เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน ด้านการนิเทศการศึกษา มีความเป็นกัลยาณมิตร แลกเปลี่ยน เชี่ยวชาญในการนิเทศการศึกษาห้องเรียน และการนิเทศออนไลน์

คำสำคัญ: การบริหาร, วิชาการ, ดิจิทัล, หลักพหุสูตร 5, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

¹ Corresponding author, Tel. 0894278546, Email: 6405205028@mcu.ac.th

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study academic administration in the digital age of Phrapariyattidhamma school administrators, General Education Division, Area 11; 2) to propose the guideline for academic administration in the digital age according to the Five Bahussutaṅga of the Phrapariyattidhamma school administrators. This study was carried out by means of mixed-method research. The sample included 210 administrators, teachers, and educational staff. The tools used to collect the data were a questionnaire and a semi-structured interview form. The statistics used to analyze the obtained data were mean and standard deviation, together with the content analysis. The research results were as follows: 1) The academic administration in the digital age of Phrapariyattidhamma school administrators, General Education Division, Area 11 was statistically rated at a high level of practice in overall and aspect perspectives. The most practical aspect is learning management, followed by curriculum development and measurement and evaluation. 2) The guideline for academic administration in the digital age, according to the Five Bahussutaṅga of the Phrapariyattidhamma school administrators in the General Education Division, Area 11 was that in terms of curriculum development, the administrators should study and analyze the curriculum more and then develop curriculum to match the digital age. In learning management, they should use technology to learn and easily access and understand lesson content. There is an extension of the development from previous knowledge. In terms of measurement and evaluation, they should use a variety of modern measurements and evaluations through a digital learning platform suitable for the level of the learners. In terms of educational supervision, they should be good friends and proficient in the supervision of classroom education and online supervision.

Key words: Administration, Academic, Digital, Five Bahussutaṅga, Phrapariyattidhamma School

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึง ให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการ เปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศไทย ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดัน

ภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579, 2560)

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติการประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้โรงเรียนให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้โรงเรียนดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล รวมทั้ง ปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนโรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างมากมาย รูปแบบของการจัดการศึกษาที่ต้องเปลี่ยนแปลง จากการเป็นผู้สอนและผู้เรียนเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ (partnering) โดยองค์ประกอบที่สำคัญของโรงเรียนในยุคดิจิทัลไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้เรียนและครูจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับยุคสมัย โดยอาศัยการนำของผู้บริหารโรงเรียนในยุคดิจิทัลที่ต้องมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2561) ในขณะเดียวกันการนำหลักพุทธธรรมที่เป็นหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา นำมาบูรณาการในการวางแผนการแก้ไขปัญหการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ หลักพุทธ 5 ประกอบด้วย ได้แก่ 1) พหูสูตา (ฟังมาก เรียนมาก ท่องมาก) 2) ธตา (จำได้) 3) วจสา ปริจิตา (ท่องให้คล่องปาก) 4) มนสาอนุเปกขิตา (ฟังให้ขึ้นใจจนสามารถสร้างภาพพจน์ขึ้นในใจและ 5) ทิฏฐิยา สุปฏิวิธธา (ขบให้แตก ด้วยทฤษฎี) ตามที่พระราชวร ปญญาวิโรและคณะ (2562) ที่ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ได้พบว่า สภาพการบริหารโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยเพื่อพัฒนาระบบการวัดผลประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก จากปัญหาความสำคัญและข้อค้นพบข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธ 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษายุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธ 5 ควรทำอย่างไรให้ผู้บริหารทำหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โรงเรียนประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่มีความเกี่ยวข้องโดยเป็นบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 จึงสนใจศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธ 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 โดยมุ่งหวังว่าสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารงานวิชาการของ

ผู้บริหารโรงเรียนต่าง ๆ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ รวมถึงด้านอื่น ๆ และการจัดการศึกษาในสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 ส่งผลให้การบริหารและจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้พัฒนาด้านงานวิชาการให้ทันตามยุคสมัย และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 อยู่ในระดับใด
2. แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 ที่เหมาะสมเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างมากมาย รูปแบบของการจัดการศึกษาก็ต้องเปลี่ยนแปลง จากการเป็นผู้สอนและผู้เรียนเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ (partnering) โดยองค์ประกอบที่สำคัญของโรงเรียนในยุคดิจิทัลไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้เรียนในยุคดิจิทัล และครูในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับยุคสมัย โดยอาศัยการนำของผู้บริหารโรงเรียนในยุคดิจิทัลที่ต้องมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561) การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจหลักของการบริหารงานของสถานศึกษาทั้งหมด เนื่องจากจะทำให้ผู้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทุกประการ อย่างไรก็ตาม การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการพิจารณาขอบข่ายหรือองค์ประกอบในการดำเนินงานวิชาการให้สอดคล้องกับยุคดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการนิเทศการศึกษา (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561; ורתัย แก้ววิชัย, 2564) นอกจากนี้ พงศ์ธนาพัฒน์ สมบัติ (2565) ที่ทำการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี พบว่า พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r=0.89$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

แนวคิดเกี่ยวกับหลักพหุสูตร 5

การนำหลักพุทธธรรมที่เป็นหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา นำมาบูรณาการในการวางแผนการแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้แก่ หลักพหุสูตร 5 ประกอบด้วย ได้แก่ 1) พหุสูตรา (ฟังมาก เรียนมาก ท่องมาก) 2) ธตา (จำได้) 3) วจสา ปริจิตา (ท่องให้คล่องปาก) 4) มนसानุเปกขิตา (ฟังให้ขึ้นใจจนสามารถสร้างภาพพจน์ขึ้นในใจ และ 5) ทิฏฐิยา สุปฏิวิธยา (ขอให้แตก ด้วยทฤษฎี) (พระราชวร ปณฺณาวชิโร, 2561)

พหุสูตร 5 ระดับ โดยหลักทฤษฎีจริงๆ แล้ว การเกิดของปัญญาที่เรียกว่า พหุสูตร มี 5 ระดับ ผู้ที่เป็นพหุสูตรต้องทำถึง 5 ขั้น ดังนี้ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจฺ ตีโต), 2552; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547; มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ขั้นที่ 1 พหุสูตรา แปลว่า ฟังมาก เรียนมาก ท่องมาก รวบรวมข้อมูลได้มาก ขั้นนี้เป็นการศึกษาเล่าเรียนจากข้อมูลต่างๆ จากครูอาจารย์ จากตำรา การเฝ้าหาความรู้ต่างๆ ขั้นนี้ทุกคนสามารถทำได้

ขั้นที่ 2 ธตา แปลว่า จำได้ จำสาระสำคัญให้ได้ว่าสิ่งไหนที่ควรจำเมื่ออ่านหนังสือจบเล่มๆ หนึ่ง ต้องจับประเด็นหลักให้ได้

ขั้นที่ 3 วจสา ปริจิตา คือ ท่องให้คล่องปาก เมื่อสมัยก่อนมีบทอาขยานให้ท่อง ในปัจจุบันไม่มีแล้ว ให้เรียนแบบฝรั่งเพื่อสอนให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น แต่ครูยังสอนเหมือนเดิม เด็กก็ยังคิดไม่เป็น แถมยังจำอะไรไม่ได้อีก โง่กว่าเดิมด้วยซ้ำ เพราะฉะนั้น หลักขั้นที่ 3 คือ ต้องท่องให้คล่องปาก จนสามารถจำได้ ไม่ว่าจะป็นคำสุภาษิต คติ หรือพุทธวจนะ เมื่อต้องการสามารถหยิบมาใช้ได้ทันที

ขั้นที่ 4 มนसानุเปกขิตา คือ ฟังให้ขึ้นใจจนสามารถสร้างภาพพจน์ขึ้นในใจ เป็นวิธีการเรียนหนังสืออย่างหนึ่งสมัยผมเป็นสามเณร เปรียญ 8 เปรียญ 9 ผมใช้เวลาในการอ่านหนังสือ 1 ถึง 2 เทียวก็จำหมด เพราะผมใช้วิธีสร้างภาพในใจจนกระทั่งมองเห็นว่าข้อความนั้นๆ อยู่บรรทัดเท่านั้นหน้านั้นได้

ขั้นที่ 5 ทิฏฐิยา สุปฏิวิธยา คือ ขอให้แตก ด้วยทฤษฎี หมายถึง สิ่งที่เราเรียนที่จำมาแล้ว สิ่งที่เราท่องจนคล่องปากแล้ว สิ่งที่เราคิดในใจ วาดภาพออกมาชัดเจนแล้ว สิ่งเหล่านี้จะต้องจำมาขอความคิดตีให้แตก แล้วสามารถนำมาสรุปเป็นแนวคิดของตัวเองได้ นำไปประยุกต์ใช้ได้ ภาษาการศึกษาเรียกว่าได้ข้อสรุปรวบยอดแล้วนำมาประยุกต์ใช้ได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล พบว่าภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ตัวหลักพหุสูตร 5 เป็นหลักที่ทำให้เกิดปัญญาก็มีความเกี่ยวข้องและเหมาะสมที่จะนำมาบูรณาการในการบริหารจัดการงานวิชาการในยุคดิจิทัลอันจะนำไปสู่การบริหารจัดการสถานศึกษาในภาพรวมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบบแผนผสมผสาน (Convergent design) เป็นการออกแบบการวิจัยโดยมีการดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพร้อมๆ กันมีลำดับความสำคัญเท่าๆ กัน ผู้วิจัยจะแยกการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลออก

จากกันโดยจะรวมข้อมูลทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด (Creswell, 2015 อ้างถึงในสัมฤทธิ์ กางเพ็ง และคณะ, 2565) มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 จำนวน 460 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 ใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 210 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

1.1 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่มีความรู้ด้านหลักพหุสูตร 5 และปฏิบัติหน้าที่ด้านงานวิชาการ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 5 รูป/คน ได้โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2.1 เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การผสมผสานและสรุปผลการวิจัย เป็นการนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดีจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 โดยรวม และรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5 รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ตามหลักพหุสูตร 5 ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักพหุสูตร 5 และด้านการนิเทศการศึกษา ตามหลักพหุสูตร ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 พบว่า

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร ตามหลักพหุสูตร 5 ข้อเสนอแนะแนวทาง คือโรงเรียนควรจะทำ คำสั่งแต่งตั้ง การดำเนินงานจัดทำหลักสูตรโรงเรียนตามความสามารถ คุณวุฒิ และประสบการณ์ของครูและบุคลากรทางการศึกษา และควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาสาระของหลักสูตร หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำไปสอนนักเรียนตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีการอบรมพัฒนาดตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ และควรส่งเสริมการประสานงานระหว่างโรงเรียนภายในสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 ในการแลกเปลี่ยนหลักสูตรท้องถิ่นด้วยมิตรไมตรี ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนร่วมกับคณะกรรมการโรงเรียนและชุมชน และควรปรับปรุงหลักสูตรโรงเรียนตามหลักสูตรแกนกลางและตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร และควรจะมีการประเมินการใช้หลักสูตรโรงเรียนที่ใช้ในปีการศึกษาที่ผ่านมา นำหลักสูตรไปใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการและความถนัดของนักเรียนแต่ละบุคคล และควรเผยแพร่หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาแล้วให้เป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชน

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ข้อเสนอแนะแนวทาง คือ โรงเรียนควรจะทำ คำสั่งแต่งตั้งครูผู้สอนตามวิชาเอก ความถนัด และประสบการณ์ของครูผู้สอน เพื่อผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และควรสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ตาม ขอบข่ายเนื้อหาสาระ มาตรฐาน ตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูพูดจาไพเราะ สุภาพในการจัดการเรียนรู้ภายในชั้นเรียน และควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ PLC ของครูกลุ่มสาระต่าง ๆ ภายในเขตการศึกษา เขต 11 สนับสนุนให้ครูทำสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเหมาะสมกับนักเรียน ส่งเสริมให้ครูใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย ทันสมัย และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน เช่น Active Learning BBL เป็นต้น ส่งเสริมให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียน อย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 เรื่อง และควรจะมีการจัดการเรียนการสอนตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เช่น กิจกรรมชุมนุม เป็นต้น ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อระเบียบวินัย การเอาตัวรอด ทักษะชีวิต และการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข และควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การบวกลบ ใช้ในการใช้จ่ายเงิน การออมเงิน เป็นต้น

2.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ข้อเสนอแนะแนวทาง คือ โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนอบรมการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และควรกำหนดรูปแบบข้อสอบวัดผลให้มีความหลากหลาย เช่น ข้อสอบปรนัย ข้อสอบอัตนัย ข้อสอบแบบปลายเปิด เป็นต้น สนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนที่หลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินการทำงานกลุ่ม เป็นต้น และควรสนับสนุนวิธีวัดผลและประเมินแบบอิงกลุ่มมากกว่าการใช้แบบอิงเกณฑ์ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้คำพูดสุภาพกับนักเรียนระหว่างการวัดผล และประเมินผลในชั้นเรียน เพื่อให้ นักเรียนรู้สึกอบอุ่น กล้าคิด กล้าตอบ กล้าทำ และส่งเสริมให้ครูผู้สอนทำการวัดผลและประเมินผลอย่างตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียงกับนักเรียนคนใดคนหนึ่ง ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน และควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยหรือโปรแกรมประยุกต์ในการวัดผลและประเมินผล จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนในการวัดผลและประเมินผลอย่างเหมาะสม และจัดทำปฏิทินการจัดการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลไว้อย่างถูกต้องชัดเจน เช่น ตารางเรียน ตารางสอบ เป็นต้น

2.4 ด้านการนิเทศการศึกษา ตามหลักพหุสูตร 5 ข้อเสนอแนะแนวทาง คือ โรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายกำกับนิเทศและติดตามการจัดการเรียนรู้ภายในโรงเรียนทุกปี

การศึกษา และควรจะกำหนดวันนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อครูผู้สอนจะได้เตรียมตัวรับการนิเทศ ส่งเสริมให้คณะทำงานกำกับ นิเทศ ติดตาม แนะนำครูผู้สอนอย่างสุภาพอย่างเป็นกัลยาณมิตร และส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีทัศนคติที่ดี การนิเทศคือการให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน กำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการนิเทศ หัวหน้านิเทศ ผู้รับการนิเทศให้วางตนอย่างเหมาะสม และมีการบริหารงานวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษา ตามแนวนโยบายของ สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 และนโยบาย ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตามลำดับ คือ "การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ และวิถีอนาคต วิถีคุณภาพ " ซึ่งสอดคล้องการบริหารงานตามหลักพุทธ 5 มีการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามสนับสนุนช่วยเหลือด้านการปฏิบัติงานของครู และมีการนิเทศ 1 ครั้งเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมแก้ปัญหา หรือพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป ประเมินผล ปรับปรุงรูปแบบการนิเทศติดตามให้ดีกว่าปีการศึกษาที่ผ่านมา และสรุปผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาเผยแพร่ต่อสาธารณชน

อภิปรายผล

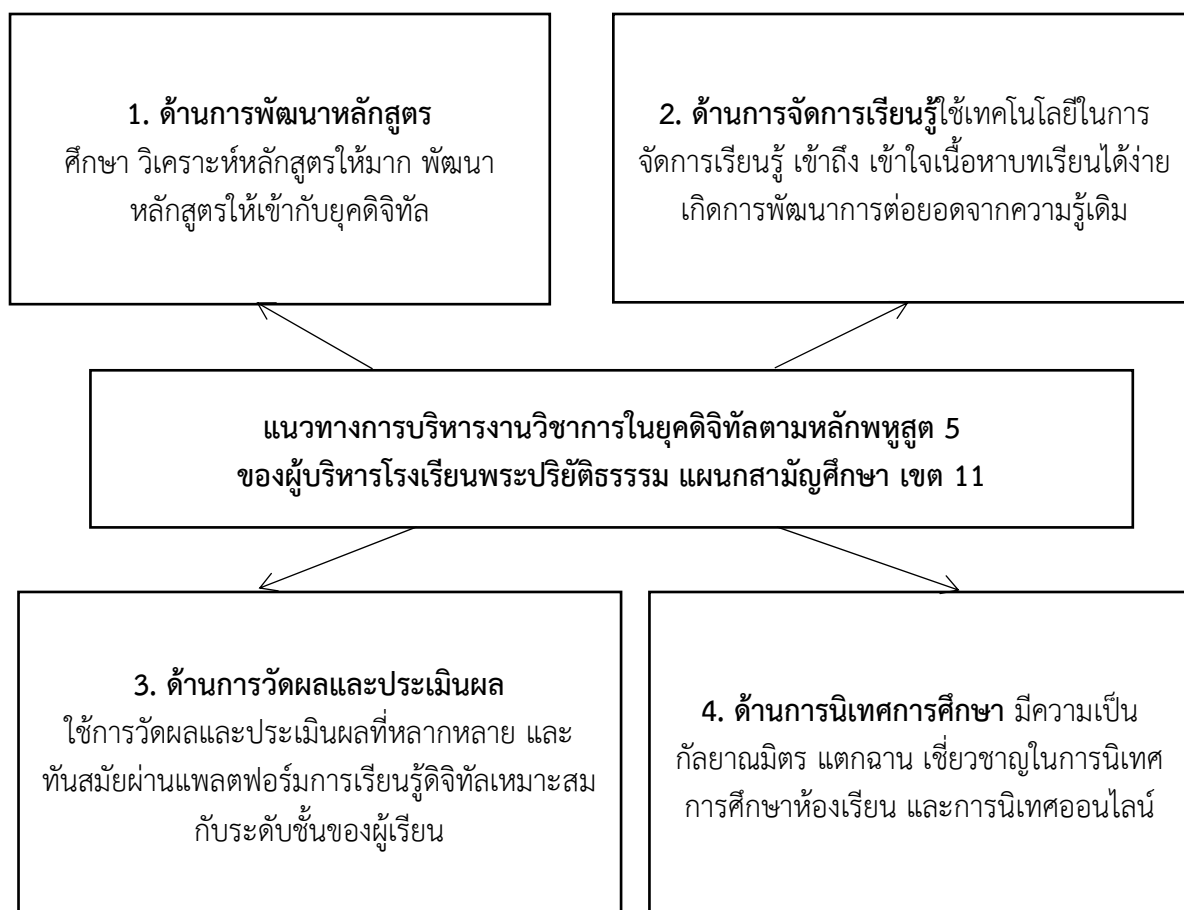
จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นด้านที่มีระดับการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล สูงสุด และอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 เล็งเห็นถึงปัญหาการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของนักเรียน โดยการนำเทคนิควิธีการต่าง ๆ มาจัดการเรียนรู้ เช่น การใช้สื่อ การใช้เทคโนโลยีอื่น ๆ เป็นต้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แผนกสามัญศึกษา เขต 11 มีค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น เป็นผลจากการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 ตามหลักพุทธ 5 คือ พุทธสตา(ฟังมาก) ธตา(จำได้) วาจา ปริจิตา (ท่องให้คล่องปาก) มนสาอนุเปกขิตา (ฟังให้ขึ้นใจจนสามารถสร้างภาพพจน์ขึ้นในใจ) และทัญญา สุปุวิทฐา(ขอให้แตกด้วยทฤษฎี) และครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้นำนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนไปปฏิบัติหน้าที่อย่างเอาใจใส่ และผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธ 5 ข้อที่มีค่าระดับปฏิบัติการมากที่สุด คือ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูใช้คำพูดที่สุภาพกับนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน รองลงมาคือโรงเรียนสนับสนุนให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิยม รัชตะวัฒน์วินัย (2560) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารงานหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายในโรงเรียน ส่วนด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งแก้ว เพ็ญศิลา (2558) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดโพรงมะเดื่อ (ศรีวิทยาการ)” ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดโพรงมะเดื่อ (ศรีวิทยาการ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 11 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน การคัดเลือก หนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การนิเทศการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การแนะแนว การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงาน ด้านวิชาการของโรงเรียน การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ และอยู่ในระดับปาน

กลาง 6 ด้าน โดย เรียงลำดับค่ามัธยฐานจากมากไปน้อย คือ การวางแผนงานด้านวิชาการ การประสานความร่วมมือในการ พัฒนาระบบการเรียนการสอนและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน และการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 ที่เหมาะสมกับสภาพบริบท ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรให้มาก พัฒนาหลักสูตรให้เข้ากับยุคดิจิทัล ด้านการจัดการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ เข้าถึง เข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ง่าย เกิดการพัฒนาการต่อยอดจากความรู้เดิม ด้านการวัดผลและประเมินผล ใช้การวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และทันสมัยผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้อัจฉริยะที่เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน ด้านการนิเทศการศึกษา มีความเป็นกัลยาณมิตร แลกเปลี่ยน เชี่ยวชาญในการนิเทศการศึกษาทั้งภายในโรงเรียน และการนิเทศออนไลน์

ภาพที่ 2 แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักเขตการศึกษา ควรมีแผนงาน กรอบ แนวคิด นโยบายในการกำหนดแนวทางการพัฒนางานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารตามหลักพหุสูตร 5 ในด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการ ทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการนิเทศการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหาร และครูบุคลากรทางการศึกษาได้บริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล รวมถึงมีความรู้ ความเข้าใจ วิเคราะห์ และมีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและส่งผลต่อประสิทธิภาพต่อโรงเรียนต่อไป

2. สำนักเขตการศึกษา ควรจัดฝึกอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลที่หลากหลายซึ่งทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

3. สำนักเขตการศึกษา ควรให้ความสำคัญในการกำกับ นิเทศ ติดตาม การดำเนินงานของงานวิชาการของผู้บริหารอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารเป็นไปตามวัตถุประสงค์การจัดการศึกษา

4. สำนักเขตการศึกษาควรจัดสรรครูที่ตรงเอกและมีความสามารถเฉพาะด้านมายังโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. โรงเรียนควรให้ความสำคัญด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผล เพราะเป็นด้านที่มีระดับปฏิบัติการที่ต่ำที่สุดในการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพหุสูตร 5

2. โรงเรียนควรส่งเสริมให้มีครูพัฒนาเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และความต้องการ ความถนัดของนักเรียน

3. โรงเรียนกระตุ้นให้ครูจัดเตรียม แผนการจัดการเรียนรู้ก่อนทำการสอน

4. โรงเรียนส่งเสริมการใช้เอกสาร คู่มือ และระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลเพื่อให้ครูได้จัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

5. โรงเรียนมีการให้ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นในการพัฒนางานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน 2 ด้าน คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล และ ด้านการนิเทศการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่มีคุณภาพ

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามหลักพหุสูตร 5 ในแต่ละด้าน

3. ควรศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จากการรับรู้หรือมุมมองของบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย เช่น คณะกรรมการโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองของนักเรียน ชมชน ผู้นำองค์กร หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. ควรทำการศึกษาตามหลักธรรมอื่น เช่น การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, การบริหารงานวิชาการตามสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน

พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา, หลักกฤษฎีปาปณิกะสูตร หรือหลักสัปปริยธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว เพื่องศิลา. (2558). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดโพรงมะเดื่อ (ศรีวิทยาการ)*. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิยม รัชตะวัฒน์วินัย. (2560). *แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปณิตตา แพงदान. (2464). *การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พงศ์นาพัฒน์ สมบัติ. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจฺ ติโต). (2552). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*. https://www.mcu.ac.th/directory_uploads/administrator/file_upload/20180810135126_5579A3DA-BE21-41B8-A7AC-E517A756F6E5.pdf
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *ธรรมานุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระราชวุฒิ ภูณาวชิโร (เพชรไพร). (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปริยธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต], มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. TDC Thai Digital Collection. <file:///C:/Users/DELL/Downloads/MCU62021915.pdf>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, ชุตินา บุตรดีวงศ์, สมเกียรติ เจษฎากุลทวี, พลิสฐ์ อมรเชษฐ์, และอภิชาติ นาเลาะห์. (2565). การวิจัยแบบผสมผสานวิธี: กระบวนทัศน์การวิจัยในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 1(3), 66-85.
- สารินทร์ เอี่ยมครอง. (2561). *แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรทัย แก้ววิชัย. (2564). *การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

บทความเทคนิค (Technical Article)

การวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา Mixed Methods Research for Buddhist Educational Administration

พระครูวินัยธรรววุฒิ เดชธมฺโม(เฮียงเหี้ย)¹, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส², สุนทร สายคำ³, อมรัตน์ เตชะนอก⁴, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง⁵
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,4,5}

PhrakhruwinaiTHON Worawuth Techathammo(Hainghia)¹, PhrakhruPalad Boonchuay Chotivungso²,
Sunthorn Saikham³, Amonrat Techanok⁴, Samrit Kangpheng⁵
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand^{1,2,3,4,5}

Received: May 08, 2022 Revised: June 15, 2022, Accepted: June 17, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยทางพุทธบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการหรือเทคนิควิธีในการแสวงหาความรู้ความจริงที่น่าเชื่อถือ ข้อสรุป วิธีการแก้ปัญหาแบบใหม่ องค์ความรู้ใหม่ หรือนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการบริหารการศึกษาที่บูรณาการหลักพุทธธรรมได้อย่างสอดคล้องเชื่อมโยงกันโดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการขยายองค์ความรู้ให้ลุ่มลึกนำไปสู่ประสิทธิผลการบริหารภายใต้หลักศีลธรรมและจริยธรรมที่ผู้บริหารและผู้ร่วมงานมีความสุขพึงพอใจร่วมกัน จึงสอดคล้องกับการวิจัยแบบผสมผสานวิธีซึ่งเป็นวิธีการค้นหาคำตอบจากการรวบรวมข้อมูลทั้งวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาที่นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และมีการผสมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการศึกษาแต่ละครั้ง จึงมีความหมายมากกว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยจะใช้ทั้งสองวิธีควบคู่กันไปเพื่อทำความเข้าใจที่กว้างขวางและลุ่มลึกยิ่งขึ้นจึงเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญมากกว่าการวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว และจะนำเสนอการวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา 3 แบบหลัก คือ แบบผสมผสานคู่ขนาน แบบเชิงอธิบายเป็นลำดับ และแบบเชิงสำรวจเป็นลำดับ

คำสำคัญ : พุทธบริหาร, การศึกษา, การวิจัย, ผสมผสานวิธี

Abstract

Buddhist educational administration research is a process, technique for seeking reliable truth, conclusions, new problem-solving methods, knowledge or innovations related to educational administration activities. That integrate Buddhist principles consistently with a clear aim and continue to expand the knowledge to deepen, leading to effective management under moral and ethical principles that executives and colleagues are happy and satisfied

¹ Corresponding author, Tel. 0862337305, E-mail: worawuth2018@gmail.com

together. It is consistent with the mixed methods research is an approach to inquiry that combines or associates both qualitative and quantitative forms. It involves philosophical assumptions, the use of qualitative and quantitative approaches, and the mixing of both approaches in a study. Thus, it is more than simply collecting and analyzing both kinds of data; it also involves the use of both approaches in tandem so that the overall strength of a study is greater than either qualitative or quantitative research. There are three core mixed methods designs: convergent, explanatory sequential, and exploratory sequential design.

Key words: Buddhist Administration, Education, Research, Mixed methods

บทนำ

การวิจัยเป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบของสิ่งต่าง ๆ เพื่อหาความจริงและข้อสรุปใหม่ ๆ ซึ่งจะมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนมุ่งศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงและศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบระเบียบหรือมีขั้นตอน ดังนั้น จะเห็นว่ามีคำสำคัญในความหมายของการวิจัยจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการ (Process) หรือเทคนิควิธี (Techniques) ในการแสวงหาความรู้ (Knowledge) ความจริง (Fact) ที่น่าเชื่อถือได้ (Reliable) และข้อสรุปใหม่ องค์ความรู้ใหม่ หรือนวัตกรรม (New conclusions,) โดยมีจุดมุ่งหมาย (Objective) ที่แน่นอนในการแสวงหาความรู้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การวิจัยเป็นการสร้างนวัตกรรม หรือองค์ความรู้ใหม่ที่จะต้องทำอย่างต่อเนื่องจะเป็นการขยายองค์ความรู้ให้ลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันการวิจัยจะมุ่งไปที่ “วิจัยคือกระบวนการเรียนรู้” (Research is a learning process) ไม่ใช่ “วิจัยคือกระบวนการหาความรู้ (เพียงอย่างเดียว)” (Research is knowledge seeking) โดยเป็นการเรียนรู้จากการลงมือทำ (Learning by doing) และเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น (Learning from experience) อันจะเป็นความเข้าใจที่คงทนสั่งสมเป็นประสบการณ์ใหม่สร้างความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์ และการสะท้อนคิดของการทำงาน หรือการเรียนรู้ (Oxford University Press, 2023; สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และคณะ, 2565) อย่างไรก็ตาม คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าเป็นเรื่องยุ่งยากจำเป็นต้องรู้หรือเข้าใจเฉพาะกลุ่มนักวิชาการหรืออาจารย์เท่านั้น แต่แท้จริงแล้วมีความจำเป็นสำหรับทุกคน เพราะการวิจัยได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ความจริง และความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราต้องการศึกษา ผลของการวิจัยภายใต้การดำเนินการที่ถูกต้องตามหลักวิชาจะมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์แต่ละคนต่อกลุ่มหรือองค์การเป็นอย่างมาก กล่าวคือ จะช่วยให้มนุษย์มีความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยกัน รวมทั้งช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ นอกจากนี้ ยังช่วยในการแก้ปัญหาทางการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองของประเทศได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม บางคนมองว่าเป็นเรื่องของทฤษฎีหรือหลักวิชาที่นำมาจากต่างประเทศคงไม่เหมาะสมกับสังคมหรือบริบทของไทย ซึ่งเป็นการด่วนสรุปจนเกินไปเพราะในความเป็นจริงแล้วไม่ว่าจะมาจากไหนเราควรเปิดใจกว้าง (Open-minded) รับฟังเหตุผลที่มาของทฤษฎีนั้น ๆ ก่อนตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ จากการศึกษางานวิจัย และหนังสือตำราภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะทางด้านสังคมศาสตร์ทั้งในด้านภาวะผู้นำ การบริหารรัฐกิจ การบริหารการศึกษา และเอกสารวิชาการที่เขียนในปัจจุบันจะเห็นว่าผู้เขียนเอกสารเหล่านั้น

พยายามแสดงหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical data) หรือหลักฐานที่มีการปฏิบัติหรือการวิจัยอ้างอิงได้ (Evidence-based) ก่อนที่จะนำมาสู่การสรุปเป็นหลักการหรือทฤษฎีล้วนมาจากการศึกษาอย่างอุปนัยหรือการอุปมาน (Inductive) ดังนั้น การเรียนรู้ (Learning) จึงเกิดจากทั้งทฤษฎี (Theory) และการปฏิบัติ (Practice) โดยมีการวิจัย (Research) เป็นกิจกรรมเชื่อมโยง เราจะไม่มีการเรียนรู้เลยถ้าไม่เปิดใจกว้างรับฟังแนวคิดหรือทฤษฎีต่าง ๆ และนำมาปฏิบัติทดลอง หรือมาทำวิจัยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และคณะ, 2565)

ในขณะที่เดียวกันนักวิจัยจำเป็นต้องเข้าใจมุมมองของโลกหรือโลกทัศน์ (World views) กระบวนทัศน์ (Paradigms) ต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร เพราะเป็นสมมติฐานหรือแนวคิดปรัชญาพื้นฐานที่นักวิจัยมีต่อความจริง (Reality) วิธีแสวงหาความรู้ และวิธีที่จะได้รับความรู้แตกต่างกัน 4 แนวคิด โดยแนวคิดที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในปัจจุบันคือ กระบวนทัศน์ของ Pragmatism เป็นแนวคิดกลุ่มปฏิบัตินิยมเน้นการผสมผสานแนวคิดทฤษฎีปฏิฐานนิยมหรือประจักษ์นิยม (Positivism/Empiricism) กับแนวคิดทฤษฎีสรรค์สร้างนิยมหรือปรากฏการณ์นิยม (Constructivism/Pheno-menologicalism) ที่เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี หรือการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) ภายใต้พื้นฐานแนวคิดที่ว่าเน้นผลลัพธ์จากการปฏิบัติ (Consequences of actions) มุ่งการแก้ปัญหามากกว่าการติดยึดวิธีวิจัย (Problem centered) ใช้การเก็บข้อมูลหลากหลายวิธี (Pluralistic) และมุ่งปฏิบัติในโลกของความเป็นจริง (Real world practice oriented) (Creswell & Clark, 2018) อย่างไรก็ตาม หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหลักปฏิบัติที่เป็นวิทยาศาสตร์และไม่ลำเอียง กล่าวคือ พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงสั่งสอนเน้นให้พุทธบริษัทเข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนาด้วยปัญญา และกระบวนการพัฒนานิพพานก็คือการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งพระสงฆ์เป็นพุทธบริษัทที่สำคัญเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่เป็นแบบอย่างแห่งการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นผู้ฝึกอบรมสั่งสอนศีลธรรมและจริยธรรมและเป็นผู้ดำเนินจิตใจของประชาชน ซึ่งเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับหน้าที่ทางสังคมดังพระพุทธพจน์ที่ว่า "ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่หยาตเทพและมนุษย์ทั้งหลาย" (วิมพา.ไทย) 4/32/40, อ้างถึงใน สติน งามประโคน, 2560)

จากมุมมองหรือกระบวนทัศน์การวิจัยแบบผสมผสานในปัจจุบัน และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังกล่าวจะมีความสอดคล้องกันเชื่อมโยงกัน เนื่องจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการปฏิบัติ (How to) จึงสามารถนำไปบูรณาการกับหลักการบริหารได้อย่างลงตัวโดยการเรียนรู้เกิดจากทั้งทฤษฎี และการปฏิบัติมีการวิจัยเป็นกิจกรรมเชื่อมโยงที่ให้ความสำคัญทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำให้เกิดการผสมผสานวิธีการเพื่อนำไปสู่คำตอบที่เป็นนวัตกรรมหรือองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การวิจัยทางพุทธบริหารการศึกษาจึงเป็นกระบวนการหรือเทคนิควิธีในการแสวงหาความรู้ความจริงที่น่าเชื่อถือ ข้อสรุป หรือวิธีการแก้ปัญหาแบบใหม่ องค์ความรู้ใหม่ หรือนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการบริหารการศึกษาที่บูรณาการหลักพุทธธรรมได้อย่างสอดคล้องเชื่อมโยงกันโดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการขยายองค์ความรู้ให้ลุ่มลึกนำไปสู่ประสิทธิผลการบริหารภายใต้หลักศีลธรรมและจริยธรรมที่ผู้บริหารและผู้ร่วมงานมีความสุขพึงพอใจ

ร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของ สนิท งามประโคน (2560) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องพุทธบริหารการศึกษา: แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการบริหารการศึกษา ศึกษาหลักการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม และบูรณาการหลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม พบว่า แนวคิด และทฤษฎีการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม สามารถบูรณาการได้ทั้ง 4 หลักการบริหาร คือ การบริหารงานวิชาการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม ได้แก่ ไตรสิกขา อริยสัจ 4 ชั้น 5 ไตรลักษณ์ สติปัฏฐาน 4 จริต 6 และพุทธวิธีการสอน การบริหารงานบุคคลบูรณาการกับหลักพุทธธรรม ได้แก่ อธิปไตย และพละ 5 โดยใช้หลักการให้รางวัลและวิธีสนทนาเพื่อพัฒนาบุคลากร การบริหารงานงบประมาณ พระพุทธองค์ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าต้องมีการวางแผนการเงิน ขยันหา คบคนดี และประกอบอาชีพสุจริต บูรณาการกับสุจริต 3 ทิฐุธรรมิกัตถสัจตนิกรรม และการบริหารงานทั่วไป เป็นการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานบูรณาการกับหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 เป็นต้น ดังนั้นข้อเสนอเบื้องต้นที่คณะผู้เขียนได้เรียบเรียงความรู้พื้นฐานของการวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษา มีประเด็นสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ แนวคิดพื้นฐาน นิยาม ความสำคัญ ลักษณะ และประเภทของการวิจัยแบบผสมวิธี มีสาระสำคัญตามลำดับ

แนวคิดพื้นฐานการวิจัยแบบผสมผสานวิธี

ในเชิงปรัชญาการวิจัยทางสังคมศาสตร์มีกระบวนทัศน์ (Paradigms) ซึ่งเป็นฐานคิดในการแสวงหาความรู้ ความจริงนั้นได้ถูกแยกออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ ปฏิกฐานนิยม (Positivism) และปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) (Tashakkori & Teddlie, 1998; Schwandt, 2001, อ้างถึงใน นางสาวณัฏฐา วิรัชชัย, 2546) กล่าวว่า กลุ่มปฏิกฐานนิยมเป็นกระบวนทัศน์ของการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเชื่อว่าความรู้ความจริงหรือข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้ว นักวิจัยสามารถแสวงหาและค้นพบความรู้ได้ด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ (Empiricism) ผู้วิจัยจำเป็นต้องรอบคอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเป็นปรนัย ไม่ลำเอียง และเป็นตัวแทนของประชากร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักอนุมาน และเน้นความสำคัญของการตรวจสอบหรือพิสูจน์ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร ส่วนกลุ่มปรากฏการณ์นิยมเป็นกระบวนทัศน์ของการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเชื่อว่าความรู้เป็นระบบเฉพาะตัวที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยให้ความสำคัญกับความหมาย (Meaning) ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเป็นองค์รวม เน้นความสำคัญของการได้สารสนเทศที่เป็นตัวแทนของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ การพัฒนา และตรวจสอบทฤษฎีใหม่

ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 เมื่อนักวิจัยหลายคนตระหนักถึงสภาพสังคมที่มีความสลับซับซ้อน มีความเปลี่ยนแปลงรวดเร็วหรือเป็นพลวัต เสมือนว่ามีระเบียบแต่ไร้ระเบียบและเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ซึ่งในหลายๆ ปัญหาการวิจัยการใช้เพียงวิธีเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพอย่างใดอย่างหนึ่งอาจไม่สามารถให้คำตอบการวิจัยที่ครอบคลุมและละเอียดลึกซึ้งได้ ด้วยเหตุนี้นักวิจัยกลุ่มหนึ่งจึงได้เสนอแนวคิดและแนวการดำเนินงานวิจัยที่ผสมผสานวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยเรียกตนเองว่า “นักปฏิบัตินิยม (Pragmatists)” ซึ่งนักวิจัยกลุ่มปฏิบัตินิยมได้ให้แนวคิดว่า 1) ความจริงและกระบวนทัศน์ทั้งสองต่างมีการใช้ร่วมกันมาหลายปีแล้ว 2) นักประเมินและนักวิจัยจำนวนมากต่างถูกกระตุ้นให้ต้องการใช้กระบวนทัศน์ทั้งสองร่วมกัน 3) แหล่งทุนต่าง ๆ ต่างให้การสนับสนุนงานวิจัยที่ใช้กระบวนทัศน์ทั้งสองร่วมกัน 4) กระบวนทัศน์ทั้งสองต่างมีอิทธิพลต่อการ

กำหนดนโยบาย และ5) ได้มีการเรียนการสอนเพื่อให้มีการใช้กระบวนทัศน์ทั้งสองร่วมกันมามากแล้วจึงพัฒนาไปสู่รูปแบบการวิจัยที่เรียกว่า “การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research)”

อย่างไรก็ดี การเสนอแนวคิดการวิจัยแบบผสมวิธีนี้มีประเด็นที่มักจะโต้แย้งกันเสมอระหว่างกลุ่มนักวิจัยทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยโดยสามารถแบ่งนักวิจัยออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (Creswell, 1994 อ้างถึงใน ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล, 2549; รัตน์ บัวสนธิ์, 2551)

กลุ่มที่ 1 กลุ่มยึดมั่นหรือกลุ่มอนุรักษ (Purists) เช่น นักวิจัยกลุ่มของSmith (1983) และGuba and Lincoln (1989) ซึ่งเห็นว่าเป็นไปไม่ได้และไม่สมเหตุผลผลที่จะนำวิธีการแสวงหาความรู้ความจริงที่อยู่บนฐานคิดหรือกระบวนทัศน์ในการมองความจริงต่างกันมาใช้หาความจริงด้วยกัน โดยกลุ่มปฏิฐานนิยมเห็นว่าควรใช้วิธีการเชิงปริมาณ ในขณะที่กลุ่มปรากฏการณ์นิยมก็มองว่าควรใช้วิธีการเชิงคุณภาพ จึงทำให้มีนักวิจัยเชิงคุณภาพบางกลุ่มไม่สนับสนุนให้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพไปเสริมงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยเห็นว่าเป็นการใช้ในลักษณะที่เปรียบเสมือนไม่ประดับไม้ประดับด้วยแก่นแท้ของความเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มยึดสถานการณ์ (Situationists) เช่น กลุ่มของ Kidder & Fire (1987); Solomon (1991); Krantz (1995) ที่มองว่าบางสถานการณ์อาจใช้วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพศึกษาหาคำตอบในลักษณะส่งเสริมเติมเต็มความรู้ซึ่งกันและกันได้ โดยศึกษาภายในงานวิจัยเดียวกัน แต่แยกศึกษาต่างจากกันแล้วนำความรู้ หรือข้อค้นพบที่ได้มาตรวจสอบและวิพากษ์ (Dialectic) ซึ่งกันและกันว่ามีส่วนใดที่เหมือนและแตกต่างกัน เพื่อที่จะตอบปัญหาการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่ทว่าไม่ควรหลอมรวมกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยมและปรากฏการณ์นิยมเข้าด้วยกันเพราะเห็นว่ากระบวนทัศน์ทั้งสองนี้ยังมีความจำเป็นต่อการค้นหาความจริงที่ต่างกันอยู่

กลุ่มที่ 3 กลุ่มปฏิบัตินิยมหรือกลุ่มยืดหยุ่น (Pragmatists) เป็นกลุ่มของ Reichardt & Cook (1979); Patton (1988); Datta (1994); Miles & Huberman (1994) ที่เห็นว่าแต่เดิมนั้นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพถูกทำให้เป็นเสมือนทางสองแพร่งต่างๆ ที่ไม่ควรจะเป็นเช่นนั้น เนื่องจากในการวิจัยหนึ่ง ๆ อาจจะผสมผสานทั้งกระบวนทัศน์ (Paradigms) และวิธีการ (Methods) ตามความเหมาะสมเพื่อใช้ข้อดีของแต่ละแนวทางให้เกิดประโยชน์สูงสุดในงานวิจัยนั้น ๆ นักวิจัยที่มีความเห็นเช่นนี้มักจะเป็นนักวิจัยเชิงปริมาณ โดยนักวิจัยกลุ่มปฏิบัตินิยมเสนอว่าการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการผสมผสานวิธีนี้นั้นขึ้นอยู่กับปัญหาการวิจัยหรือขึ้นอยู่กับขั้นตอนนั้นของการดำเนินงานวิจัยเป็นสำคัญ โดยหลีกเลี่ยงที่จะใช้มนทัศน์หรือคำสำคัญ ๆ ทางปรัชญาบางคำ เช่น ความจริง หรือสิ่งที่เป็นจริง (Truth or Reality) ที่มักเป็นสาเหตุของการอภิปรายถกเถียงกันในเชิงปรัชญา แต่จะเน้นไปที่การนำเสนอวิธีการที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และการประยุกต์ปรัชญาทางการวิจัย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าแม้มีผู้ไม่เห็นด้วยกับแนวทางผสมผสานระเบียบวิธีวิจัยหรือวิธีการวิจัยทั้งสองอย่างเข้าด้วยกัน แต่ทิศทางของการวิจัยในอนาคตก็มีแนวโน้มว่าจะมีการนำวิธีการผสมผสานระหว่างรูปแบบและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อนำมาใช้ศึกษาหาความรู้ ความจริงที่ตอบสนองต่อปัญหาการวิจัยที่มีความสลับซับซ้อนหลากหลายมิติมากยิ่งขึ้น ในปัจจุบันถ้าสังเกตจากรายงานการวิจัยที่นำเสนอผ่านเวทีวิชาการโดยทั่วไปก็จะเห็นว่านักวิจัยออกแบบการวิจัยแบบผสมวิธีมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การวิจัยแบบผสมผสานวิธีจึงเป็นวิธีการดำเนินการวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยประโยชน์ของการออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธีจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถบริหารจัดการกับขอบเขตของการวิจัยที่จำเป็นต้องมีหลักฐานในการยืนยันและขอบเขตของการวิจัยในเชิงสำรวจด้วยวิธีการทั้งเชิงปริมาณ

และเชิงคุณภาพ ทำให้การวิจัยแบบผสมผสานวิธีมีความแกร่งในเรื่องของการอ้างอิงผลวิจัย และยังเป็นวิธีวิจัยที่เปิดโอกาสให้มีการจัดประเภทของกลุ่มที่มีทัศนะในการวิจัยที่แตกต่างกันได้ จึงทำให้มีแนวโน้มได้รับความนิยมมากขึ้นในยุคศตวรรษที่ 21 ด้วยเหตุผล 3 ประการ (Trochim, 2002; Creswell, 2003; Viedero, 2005; Tashakkori and Teddlie, 1998; Bogdan and Bliklen, 1992; รัตนะ บัวสนธ์, 2554; นางลักษณ์ วิรัชชัย, 2552, และสัมฤทธิ์ กางเพ็งและคณะ, 2556)

ประการแรก ผลการวิจัยจากวิธีการแบบผสมผสานจะตอบคำถามวิจัยได้ละเอียดชัดเจนมากขึ้น เช่น ในการวิจัยเชิงปริมาณที่นักวิจัยทำการวิจัยทดลองเพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระทำให้ตัวแปรตามมีค่าเฉลี่ยต่างกันอย่างไร เมื่อได้ผลการทดลองว่าวิธีหนึ่งดีที่สุด นักวิจัยไม่อาจตอบคำถามได้ชัดเจนว่าอะไรเป็นปัจจัยทำให้วิธีนั้นเป็นวิธีที่ให้ผลดีกว่าวิธีอื่น แต่เมื่อนักวิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเข้าช่วยหาข้อมูลเพิ่มเติม ทำให้ได้คำตอบที่ชัดเจน เป็นต้น

ประการที่สอง ธรรมชาติของข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพต้องพึ่งพาวิธีการซึ่งกันและกัน Trochim (2002) อธิบายว่านักวิจัยสามารถนำข้อมูลเชิงคุณภาพมากำหนดค่าเป็นตัวเลข และปรับเปลี่ยน/เปลี่ยนแปลง (transform) ให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น การนำข้อมูลจากภาคสนามมากำหนดรหัสตามประเด็นการวิจัย แล้วนำมาลงรหัสให้เป็นตัวแปรทวินาม (dichotomous variable) หรือตัวแปรพหุนาม (polytomous variable) แล้วใช้สถิติวิเคราะห์ได้ Bogdan and Bliklen (1992) ยกตัวอย่างงานวิจัยที่มีการปรับเปลี่ยนข้อมูลภาคสนามเป็นตัวแปรที่มีหรือตัวแปรหุ่น และนำตัวแปรมาวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลได้เหมือนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้เวลาและแรงงานน้อยกว่า และเมื่อมองในมุมมองกลับกัน Trochim (2002) อธิบายว่า ในกระบวนการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามหรือกลุ่มตัวอย่างต้องใช้ในการตัดสินใจที่เป็นการตัดสินใจเชิงคุณภาพ เช่น ในการตอบแบบสอบถามมาตราประมาณค่า ผู้ตอบต้องตัดสินใจว่าจะเลือกตอบข้อความใดระหว่างเห็นด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เพราะการตัดสินใจนั้นมาจากพื้นฐานข้อมูลรายละเอียดเชิงคุณภาพที่แตกต่างกันมากนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ Trochim (2002) จึงกล่าวว่าข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพต่างก็มีข้อจำกัดสามารถให้สารสนเทศเพียงครั้งเดียว ถ้าได้พิจารณาาร่วมกันจะทำให้ได้ภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

และประการที่สาม ความต้องการจำเป็นในการตอบคำถามวิจัยที่ต้องอาศัยปรัชญาการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยทั่วไปนักวิจัยเชิงปริมาณตั้งคำถามวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยเชิงเหตุที่มีต่อปัจจัยเชิงผล มุ่งศึกษาตรวจสอบยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์โดยอิงทฤษฎี นักวิจัยเชิงปริมาณส่วนใหญ่ออกแบบการวิจัยที่มีความตรงสูง ใช้กลุ่มตัวอย่างสุ่มขนาดใหญ่เพื่อลดความคลาดเคลื่อน และเพิ่มอำนาจการทดสอบ ใช้เครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพเพื่อลดความลำเอียง ในขณะที่นักวิจัยเชิงคุณภาพตั้งคำถามวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อปรากฏการณ์ ปฏิบัติการที่มีต่อปรากฏการณ์ และความเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นความรู้สึก ปฏิบัติการในบริบท และเงื่อนไขที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงเป็นเรื่องราวที่ต้องบรรยายให้เห็นภาพเคลื่อนไหว เป็นพลวัต นักวิจัยเชิงคุณภาพส่วนใหญ่จึงศึกษารวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลเพียงคนเดียว หรือ 2-3 คน เพราะต้องใช้เวลาศึกษาติดตามรวบรวมข้อมูล ตราบใดที่ข้อมูลยังแตกต่างมีแง่มุมใหม่ งานวิจัยยังจบไม่ได้เมื่อไรก็ตามที่ข้อมูลหนึ่งได้เป็นรูปแบบความเปลี่ยนแปลงที่สรุปเป็นหลักการ เป็นทฤษฎีที่ตรวจสอบได้ จึงจะเสร็จสิ้น แนวการวิจัยเชิงคุณภาพจึงให้ความสำคัญกับการสำรวจศึกษาอย่างลึกซึ้งมากกว่าการตรวจสอบยืนยัน ในระยะหลังนักวิจัยที่สนใจมุ่งตอบคำถามทั้งสองแนวทางจึงต้องใช้วิธีการแบบผสมซึ่งสามารถชดเชยจุดอ่อน

ของงานวิจัยแต่ละประเภท จึงทำให้เป็นรูปแบบวิจัยที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ที่มีความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ การวิจัยแบบผสมผสานวิธียังมีจุดเด่นหลายประการ คือ **ประการแรก** ผลการวิจัยจากวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธีสามารถเสริมต่อกันโดยใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งอธิบายขยายความผลการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง ช่วยให้การตอบคำถามการวิจัยได้ละเอียดชัดเจนมากกว่าการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพเพียงรูปแบบเดียว **ประการที่สอง** การใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งไปช่วยพัฒนาการวิจัยอีกวิธีหนึ่งหรือการใช้ผลการวิจัยวิธีหนึ่งไปตั้งคำถามการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง **ประการที่สาม** การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพต่างก็มีจุดเด่นในตนเอง สามารถนำจุดเด่นมาใช้ในการแสวงหาความรู้ความจริงได้ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น **ประการที่สี่** การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพต่างก็มีจุดด้อยในตนเอง ผู้วิจัยสามารถใช้จุดเด่นของการวิจัยเชิงปริมาณมาแก้ไขจุดด้อยของการวิจัยเชิงคุณภาพ ขณะเดียวกันอาจใช้จุดเด่นของการวิจัยเชิงคุณภาพมาแก้ไขจุดด้อยของการวิจัยเชิงปริมาณ และ**ประการสุดท้าย** สามารถนำผลผลิตจากการวิจัยแบบผสมผสานวิธีมาสร้างความรู้ความจริงที่สมบูรณ์สำหรับการปรับเปลี่ยนทฤษฎีหรือการปฏิบัติงาน

นิยาม ความสำคัญ และลักษณะของการวิจัยแบบผสมวิธี

จากการศึกษาความหมายของการวิจัยแบบผสมผสานวิธีจะเห็นได้ว่ามีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายไว้สอดคล้องกัน เช่น การวิจัยแบบผสมผสานวิธีเป็นแบบการวิจัยประเภทหนึ่งที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการกำหนดปัญหาการวิจัย วิธีการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปอ้างอิง (Tashakkori, & Teddlie, 1998; Tashakkori & Teddlie, 2009) เช่นเดียวกับ Johnson & Onwuegbuzi (2006); Johnson, Onwuegbuzie, & Turner (2007) ที่นิยามว่าเป็นประเภทของการวิจัยที่นักวิจัยบูรณาการวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณทั้งเทคนิค วิธีการ แนวทาง และแนวคิดโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจที่กว้างขวางและลุ่มลึก ตลอดจนตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ Creswell (2015); Oxford University Press (2015) อธิบายว่าเป็นวิธีการค้นหาคำตอบ (Inquiry) ด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ Creswell and Clark (2018) อธิบายว่า การวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อตอบคำถามวิจัยและสมมติฐานการวิจัย สำหรับการดำเนินการวิจัยจะมุ่งการออกแบบการวิจัยโดยเน้นเหตุผลและกระบวนการเรียนรู้โดยมีกรอบกระบวนการเรียนรู้ภายใต้ทฤษฎีและหลักปรัชญา

จะเห็นว่าการวิจัยแบบผสมผสานวิธีคือการออกแบบการวิจัยในลักษณะของวิธีวิทยาการวิจัย (Methodology) จะเกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาซึ่งนักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและมีการผสมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการศึกษาแต่ละครั้ง (Single Study) หรือการศึกษาที่มีหลายระยะ (Multiphase Program) สำหรับวิธีดำเนินการวิจัยจะมุ่งเน้นที่การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลและการผสมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการศึกษาแต่ละครั้ง หรือการศึกษาที่มีหลายระยะ ดังนั้นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีจึงเป็นวิธีการค้นหาคำตอบจากการรวบรวมข้อมูลทั้งวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการออกแบบการวิจัยประเภทหนึ่งที่นักวิจัยใช้วิธีการวิจัยดำเนินการวิจัยทั้งวิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยเรื่องเดียวกันเพื่อทำความเข้าใจอย่างกว้างขวางและลุ่มลึกยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการวิจัยนั้น นักวิจัยจำเป็นต้องเข้าใจมุมมองของโลกหรือโลกทัศน์ และ กระบวนทัศน์ต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร เพราะเป็นสมมติฐานหรือแนวคิดปรัชญาพื้นฐานที่นักวิจัยมีต่อความจริง วิธีแสวงหาความรู้ และวิธีที่จะได้รับความรู้ซึ่งมีแตกต่างกัน 4 แนวคิด โดยแนวคิดที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ในปัจจุบันคือกระบวนทัศน์ของ Pragmatism เป็นแนวคิดกลุ่มปฏิบัตินิยมที่เน้นการผสมผสานแนวคิดทฤษฎี ปฏิฐานนิยมหรือประจักษ์นิยมกับแนวคิดทฤษฎีสรสร้างนิยมหรือปรากฏการณ์นิยมที่เรียกว่าการวิจัยแบบ ผสมผสานวิธี โดยอยู่ภายใต้พื้นฐานแนวคิดที่ว่าเน้นผลลัพธ์จากการปฏิบัติ (Consequences of Actions) มุ่ง การแก้ปัญหามากกว่าการติดยึดวิธีวิจัย (Problem Centered) ใช้การเก็บข้อมูลหลากหลายวิธี (Pluralistic) และ มุ่งปฏิบัติในโลกของความเป็นจริง (Real world practice oriented) การวิจัยแบบผสมผสานวิธีจึงมี นักวิชาการให้ความสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีประเด็นสำคัญที่ช่วยให้นักวิจัยนำไปพิจารณาในการ ตัดสินใจอย่างหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาวิจัยของตนเอง โดยมีความสำคัญ ดังนี้ (Greene et al., 1989; Denzin, 1978; โอนทัย งามวิชัยกิจ, 2558; สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และคณะ, 2556)

1) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) สามารถตรวจสอบความสอดคล้องและยืนยัน ความถูกต้องกับความเป็นจริงผ่านการเปรียบเทียบผลที่ได้จากการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำให้นักวิจัยสามารถสร้างความน่าเชื่อถือและเที่ยงตรงของผลวิจัยโดยการตรวจสอบสามเส้าผ่านการใช้รูปแบบ หลากหลายในการวิจัย หรือที่เรียกว่า “With-in Method Triangulation”

2) การสนับสนุนผลงานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (Complementary) เนื่องจากมีการใช้หลักการอธิบาย ขยายความซึ่งกันและกันทำให้ผลการวิจัยมีความละเอียดรอบคอบ ช่วยให้ผู้ใช้ผลการวิจัยเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพแสดงผลด้วยเนื้อหาในขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณแสดงผลด้วยตัวเลข ดังนั้น การ ใช้ผลการวิจัยทั้งสองรูปแบบผสมกันทำให้ผลการวิจัยเกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Development) เนื่องจากการวิจัยแบบผสมวิธีทำให้นักวิจัยสามารถนำ ผลการวิจัยระยะแรกไปช่วยในการพัฒนาวิธีวิจัยในระยะต่อไปให้ดียิ่งขึ้น เช่น การกำหนดกรอบ กำหนด ประเด็นคำถาม หรือการเลือกกลุ่มตัวอย่าง เทคนิคหรือวิธีการวัด เป็นต้น

4) การเริ่มต้นที่สอดคล้องกับปัญหาวิจัย (Initiation) การวิจัยแบบผสมวิธีทำให้นักวิจัยสามารถนำผล การค้นหาข้อสงสัย ความขัดแย้ง หรือกรอบแนวคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการวิจัยระยะแรกเพื่อตอบคำถามการวิจัย หรือพัฒนาการวิจัยต่อไปได้อย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้วิจัย

5) การขยายความหรือองค์ความรู้ (Expansion) การวิจัยแบบผสมวิธีทำให้นักวิจัยสามารถขยาย ขอบเขตการวิจัยได้ทั้งแนวกว้างและแนวลึกโดยผ่านกระบวนการวิจัยที่หลากหลายจึงช่วยให้เกิดองค์ความรู้ที่ กว้างขวางและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น

หากพิจารณาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการวิจัยแบบผสมวิธีจะเห็นว่ามีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้ (Creswell & Clark, 2011)

1) เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อย่างถูกต้องและ น่าเชื่อถือ

2) ผสมข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รูปแบบ Concurrent เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในเวลาเดียวกัน รูปแบบ Sequential เป็นการใช้อยู่อะไรอย่างหนึ่ง ในการสร้าง

ข้อมูลอีกประเภทหนึ่ง และแบบ Embed เป็นการใช้ข้อมูลประเภทหนึ่งสอดแทรกอยู่ภายในกรอบของวิธีวิทยาการวิจัยของข้อมูลอีกประเภทหนึ่ง

3) ให้ลำดับความสำคัญ (Priority) กับข้อมูลประเภทหนึ่ง หรือข้อมูลทั้งสองประเภท

4) ใช้ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยทำการการศึกษาเพียงระยะเดียว (single study) หรือทำการศึกษาลายระยะ (Multiphase Program)

5) สร้างกรอบการดำเนินการวิจัยจากแนวคิดเชิงปรัชญาและแนวคิดเชิงทฤษฎี

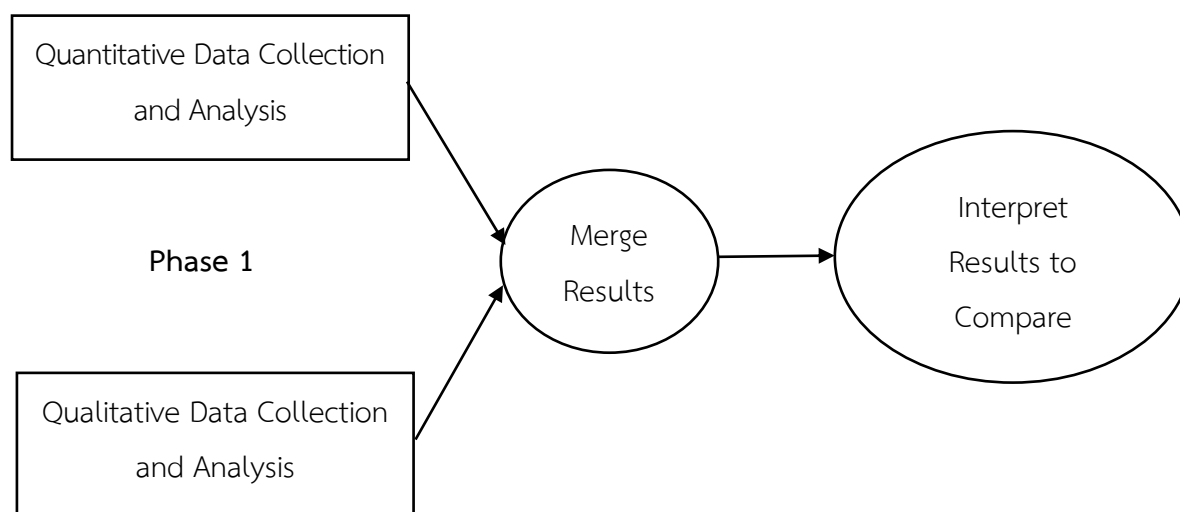
จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นว่าการวิจัยแบบผสมผสานวิธีมีลักษณะที่เน้นให้ความสำคัญกับการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งจะมีทั้งแบบทำไปพร้อม ๆ กันหรือตามลำดับ หรืออาจให้ความสำคัญกับข้อมูลประเภทหนึ่งหรือทั้งสองประเภท ตลอดจนข้อมูลระยะเดียวกันหรือหลายระยะ ทั้งนี้ การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยจะอยู่บนพื้นฐานแนวคิดเชิงปรัชญาและเชิงทฤษฎี ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีกรวิจัยแบบผสมวิธีประเภทหรือแบบแผนใดที่แสดงให้เห็นถึงผลของการบูรณาการวิธีการทั้งสองค่ายได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากวิธีการวิจัยทั้งสองแบบยึดปรัชญา และกระบวนการวิจัยที่แตกต่างกันจึงทำให้ไม่อาจบูรณาการเข้ากันได้อย่างสมบูรณ์ นั่นเอง

ประเภทของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี

จากแนวคิดเกี่ยวกับประเภทหรือรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานมีนักวิชาการในแต่ละสาขานำเสนอหลากหลายโดยเฉพาะแนวคิดของ Creswell & Clark (2011) ซึ่ง Creswell เป็นศาสตราจารย์ทางด้านจิตวิทยาการศึกษา โดยในปี ค.ศ. 2013 ได้นำเสนอรูปแบบการวิจัยไว้ชัดเจน และสอดคล้องกับการวิจัยทางพุทธบริหารการศึกษาโดยจัดประเภทของการวิจัยแบบผสมผสานวิธีไว้ 6 แบบ คือ 1) The convergent parallel design 2) The explanatory sequential design 3) The exploratory sequential design 4) The embedded design 5) The transformative design และ 6) The multiphase design ต่อมาปี 2015 ได้แบ่งเป็นสองกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ **การออกแบบขั้นพื้นฐาน** (basic mixed methods designs) ได้แก่ แบบผสมผสาน (convergent design) แบบเชิงอธิบายเป็นลำดับ (Explanatory Sequential Design) แบบเชิงสำรวจเป็นลำดับ (Exploratory Sequential Design) และ**การออกแบบขั้นสูง** (advanced mixed methods designs) ได้แก่ แบบสอดแทรก (intervention design) แบบความยุติธรรมในสังคม (social justice design) และแบบประเมินหลายขั้นตอน (multistage evaluation design) โดยเขียนร่วมกับนักวิชาการคนอื่น ๆ และมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องในปี 2018-2022 เช่น Creswell and Clark (2018); Creswell and Guetterman (2019); Creswell and Creswell, (2018, 2022) ในที่นี้จะนำเสนอรูปแบบที่น่าสนใจและสามารถประยุกต์ใช้กับการวิจัยทางพุทธบริหารการศึกษาที่มีการออกแบบผสมผสาน 3 แบบหลัก (Three Core Mixed Methods Designs) ที่แบ่งเป็น 1 ระยะ 2 ระยะ และ 3 ระยะ ตามลำดับ คือ

1. แบบผสมผสานคู่ขนาน 1 ระยะ หรือ Convergent Design (One-Phase Design) เป็นการออกแบบการวิจัย 1 ระยะ ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพไปพร้อม ๆ กัน โดยให้ความสำคัญของการตอบคำถามการวิจัยอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพจะแยกจากกัน โดยจะใช้วิธีการผสมผสานกันในการแปลผลการวิจัย นำไปสู่การตีความว่าผลการวิจัยทั้งสองแบบมีความเชื่อมโยงหรือแตกต่างกันอย่างไร ถือว่าเป็น

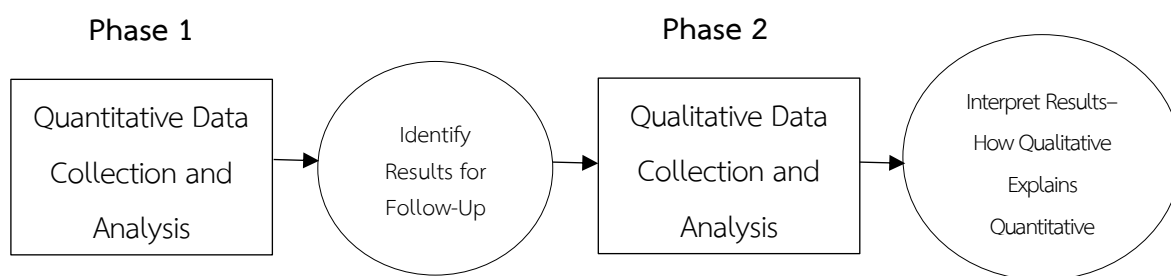
รูปแบบการวิจัยที่นิยมมากที่สุด หรือที่รู้จักกันดีในชื่อ “การวิจัยแบบผสมวิธีแบบสามเส้า (Triangulation Design)” ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยให้สมบูรณ์เนื่องจากปัญหาด้านเวลาหรือข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่นักวิจัยต้องมีความสามารถทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ จะดำเนินการอย่างเป็นอิสระต่อกัน การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิเคราะห์ทั้งสองแบบพร้อมกันได้ โดยการวิจัยเชิงปริมาณมักใช้คำถามแบบปลายปิด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้คำถามปลายเปิด และให้ความสำคัญทั้งสองวิธีอย่างเท่าเทียมกัน การวิเคราะห์ข้อมูลจะแยกกันวิเคราะห์โดยการวิจัยเชิงปริมาณจะวิเคราะห์เชิงสถิติ (Statistical Analysis) ในขณะที่เชิงคุณภาพจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วดำเนินการแปลผลโดยการผสมผสานหรือรวมผล (Merge) ทั้งสองวิธีเข้าด้วยกันแล้วคัดเลือกและรวมเนื้อหาที่เหมือนกัน ส่วนเนื้อหาที่แตกต่างกันจะใช้วิธีเปรียบเทียบเนื้อหาที่ต่างกัน จากนั้นนักวิจัยจะสังเคราะห์ผลรวมกัน เช่น นำผลที่ใส่รหัสไว้จากการวิจัยเชิงคุณภาพไปบูรณาการโดยวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาความถี่หรือร้อยละ เป็นต้น เมื่อได้ผลรวมทั้งหมดแล้วนักวิจัยสามารถนำมาสรุปผลโดยอภิปรายให้เห็นความเหมือนหรือความต่างของผลที่เกิดขึ้น แล้วตีความข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แบบผสมผสานคู่ขนาน

2. แบบเชิงอธิบายเป็นลำดับ 2 ระยะ หรือ Explanatory Sequential Design (Two-Phase Design) เป็นการออกแบบการวิจัยโดยมีการดำเนินการวิจัยสองระยะ (Two-Phase) เริ่มต้นในระยะแรกด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณภายหลังจากที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเรียบร้อยแล้วจะนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณมาเพื่อกำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในระยะที่สองหรือกล่าวได้ว่าการออกแบบเชิงคุณภาพในระยะที่สองจะออกแบบต่อเนื่องมาจากผลลัพธ์เชิงปริมาณในระยะแรกนักวิจัยจะตีความหมายโดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพช่วยอธิบายผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากผลลัพธ์เชิงปริมาณการดำเนินการวิจัยในลักษณะนี้นักวิจัยจะเชื่อมโยงการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือ นำผลการวิจัยเชิงปริมาณมาเพื่อกำหนดคำถาม/ข้อคำถาม และแนวทางในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยแบบนี้จะให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักและนำร่องการวิจัยเชิง

คุณภาพ โดยเหตุผลสำคัญที่นักวิจัยต้องเลือกใช้วิธีนี้คือ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำเสนอรายละเอียดที่เพียงพอในการพัฒนารอบแนวคิดในการวิจัย และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณได้เป็นอย่างดี จึงไม่เป็นภาระของนักวิจัยมากนักเนื่องจากเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลไม่พร้อมกันแต่จะใช้ระยะเวลามากกว่าเท่านั้นเอง และนักวิจัยอาจไม่สามารถเขียนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่สองได้ชัดเจนจนกว่าการวิจัยระยะที่หนึ่งจะเสร็จสิ้น การเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยเชิงปริมาณจะใช้คำถามปลายปิดและนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติและนำผลสรุปเชิงปริมาณมากำหนดปัญหาการวิจัยเชิงคุณภาพตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการเก็บตัวอย่างรวมถึงการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป แล้วนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เนื้อหาไปอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณในระยะแรก สำหรับการสรุปผลจะเริ่มสรุปเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากผลการวิจัยเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์ทางสถิติ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่นำมาอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณ ดังแสดงในภาพที่ 2

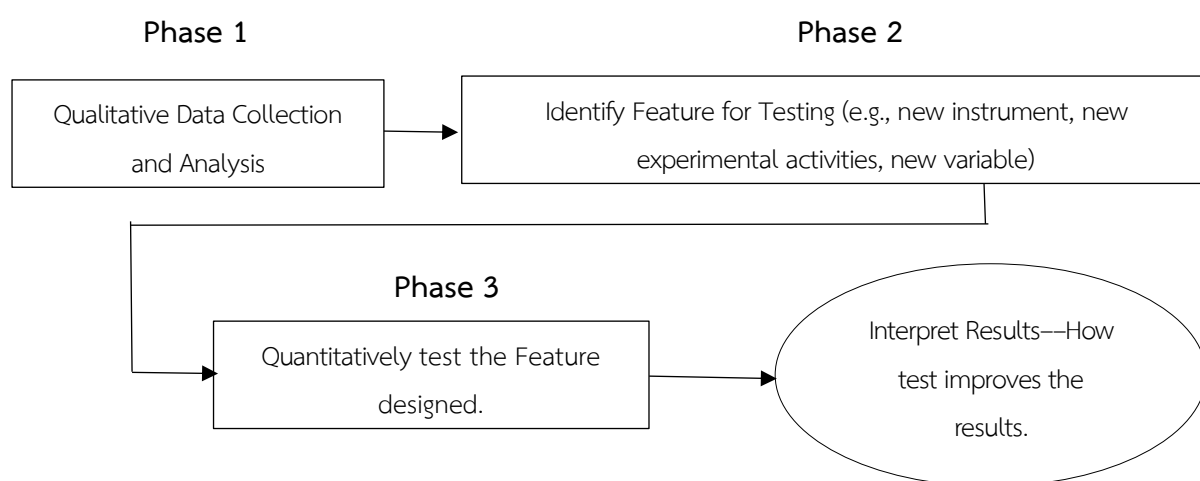

ภาพที่ 2 แบบเชิงอธิบายเป็นลำดับ

3. แบบเชิงสำรวจเป็นลำดับ 3 ระยะ หรือ Exploratory Sequential Design (Three-Phase Design) เป็นการออกแบบการวิจัยโดยมีการดำเนินการวิจัยสามระยะ (Three-Phase) เริ่มต้นในระยะแรกด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อสร้าง (builds into) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (instrument design/intervention design) และตามด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่สองนักวิจัยจะเชื่อมโยงการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่สามดังนี้ (1) นำผลการวิจัยเชิงคุณภาพมากำหนดคำถามวิจัยหรือตัวแปรในการวิจัยเชิงปริมาณ (2) นำผลการวิจัยเชิงคุณภาพมากำหนดข้อคำถามหรือตัวแปรหรือแบบวัดในการออกแบบเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ และ (3) นำผลการวิจัยมาสร้างทฤษฎีและตรวจสอบทฤษฎีโดยการวิจัยเชิงปริมาณ เหตุผลสำคัญที่นักวิจัยต้องเลือกใช้วิธีนี้คือ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่สามารถนำเสนอรายละเอียดที่เพียงพอในการพัฒนารอบแนวคิดในการวิจัย และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณได้แบ่งการวิจัยเป็นสามระยะ ซึ่งในระยะแรกจะให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นตัวหลักตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสำรวจหัวข้อการวิจัยให้เข้าใจชัดเจนแล้วนำผลมาใช้ออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่สองต่อมามีวัตถุประสงค์เพื่อยืนยันผลสำรวจจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงปริมาณโดยเพิ่มกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น นิยมใช้ในหัวข้อที่เป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่ยังกำหนดตัวแปรได้ไม่ชัดเจนนัก หรือยังไม่มีเครื่องมือวัดที่ชัดเจน และตามด้วยระยะที่สามเพื่อนำผลจากการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่สองที่เป็นข้อค้นพบสำคัญเพื่อนำไปสู่การสร้าง

ทฤษฎีโดยการทดสอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยสรุป *ระยะแรก* เริ่มด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิจัยเชิงคุณภาพด้วยคำถามปลายเปิด หรือวิธีการเชิงคุณภาพอื่นๆ เพื่อสำรวจทำความเข้าใจโดยการวิเคราะห์เนื้อหา *ระยะที่สอง* เป็นการระบุคุณลักษณะสำหรับการทดสอบ เช่น เครื่องมือใหม่ กิจกรรมการทดลองใหม่ ตัวแปรใหม่ โดยตรวจสอบผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับองค์ประกอบของตัวแปรเพื่อสังเคราะห์เป็นสมมติฐาน การระบุกลุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ผลทางสถิติเพื่อยืนยันการนำผลวิจัยไปใช้ และ*ระยะสุดท้าย* เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยทดสอบคุณลักษณะที่ออกแบบมาในเชิงปริมาณ สรุปรายงานผลการวิจัยจะเริ่มจากสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ และสรุปผลรวมเป็นการอธิบายการนำผลการวิจัยเชิงปริมาณไปยืนยันผลการวิจัยเชิงคุณภาพว่าสามารถนำไปใช้ทั่วไปได้โดยเน้นที่การตีความผลการวิจัยด้วยการทดสอบว่าช่วยปรับปรุงผลการวิจัยได้อย่างไร ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แบบเชิงสำรวจเป็นลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

จากแบบแผนการวิจัยแบบผสมผสาน 3 วิธีหลัก สรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากศึกษาแบบแผนการวิจัยนำไปสู่การปฏิบัติเกี่ยวกับระดับการผสมผสานวิธี การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผล ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปและเปรียบเทียบรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานหลัก 3 วิธี

รูปแบบการวิจัย	ระดับการผสมผสานวิธี/สัญลักษณ์	การเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	การสรุปผล
1. แบบผสมผสานคู่ขนาน 1 ระยะ	ความสำคัญเท่ากัน QUAN+QUAL	เก็บพร้อมกันทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	แยกวิเคราะห์แต่นำผลการวิเคราะห์มารวมกัน	สรุปผลรวมกัน

ตารางที่ 1 สรุปและเปรียบเทียบรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานหลัก 3 วิธี

รูปแบบการวิจัย	ระดับการผสมผสานวิธี/สัญลักษณ์	การเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	การสรุปผล
(Convergent Design)				
2. แบบเชิงอธิบายเป็นลำดับ 2 ระยะ (Explanatory Sequential Design)	เชิงปริมาณเป็นหลัก QUAN → qual	เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ(วิธีหลัก)เสร็จก่อนและตามด้วยวิจัยเชิงคุณภาพ	วิเคราะห์ทางสถิติ (เชิงปริมาณ)และวิเคราะห์เนื้อหา (เชิงคุณภาพ) และนำผลเชิงคุณภาพมาอธิบายเชิงปริมาณ	- สรุปเชิงปริมาณ - สรุปเชิงคุณภาพ - สรุปรวมผลเชิงปริมาณที่อธิบายด้วยเชิงคุณภาพ
3. แบบเชิงสำรวจเป็นลำดับ 3 ระยะ (Exploratory Sequential Design)	เชิงคุณภาพเป็นหลัก QUAL → quan	เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (วิธีหลัก)เสร็จก่อนและตามด้วยวิจัยเชิงปริมาณ	วิเคราะห์เนื้อหา (เชิงคุณภาพ) การระบุคุณลักษณะสำหรับการทดสอบ เช่น เครื่องมือใหม่ กิจกรรมการทดลองใหม่ ตัวแปรใหม่นำมาตั้งสมมติฐานแล้วยืนยันด้วยผลการวิเคราะห์ทางสถิติ (เชิงปริมาณ) ว่าสมมติฐานถูกต้อง	- สรุปเชิงคุณภาพ - สรุปเชิงปริมาณ - สรุปรวมผลเชิงคุณภาพที่ได้ยืนยันด้วยผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากแบบการวิจัยแบบผสมผสานหลัก 3 วิธีที่นำเสนอข้างต้น จะเห็นว่าแต่ละแบบมีเป้าหมายและที่มาแตกต่างกันซึ่งนักวิจัยจะต้องพิจารณาเลือกให้สอดคล้องกับปัญหาการวิจัยของตนเอง เช่น ในกรณีที่ตัวแปรการวิจัยยังไม่มีวรรณกรรมหรือเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพออาจเริ่มต้นด้วยแบบที่ 1 แบบผสมผสานคู่ขนาน หรือแบบที่ 3 แบบเชิงสำรวจเป็นลำดับ หรือหากตัวแปรการวิจัยมีวรรณกรรมหรือเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพียงพอก็อาจใช้แบบที่ 1 แบบผสมผสานคู่ขนาน และแบบที่ 2 แบบเชิงอธิบายเป็นลำดับ เป็นต้น

บทสรุป

การวิจัยแบบผสมผสานวิธีทางพุทธบริหารการศึกษาเป็นวิธีการดำเนินการวิจัยที่บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับหลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีบริหารการศึกษาโดยใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อตอบคำถามการวิจัยร่วมกัน ประเด็นสำคัญที่นักวิจัยควรตระหนักคือองค์ประกอบตามหลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีบริหารการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบหลักแล้วนำหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกันเข้ามาบูรณาการซึ่งได้มีนักวิจัยได้นำเสนอไว้อย่างหลากหลาย แต่จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางพุทธบริหารการศึกษาจะเห็นว่ายังไม่พบงานวิจัยที่มีการวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรพุทธบริหารการศึกษาโดยใช้วิธีการแบบผสมผสานวิธีอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่จะเป็นการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์องค์ประกอบตัวแปรทางการบริหารการศึกษาแล้วนำหลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการสร้างเป็นตัวบ่งชี้ และข้อคำถามในแบบสอบถามที่ดำเนินการโดยผู้วิจัย หรืออาจมีการสัมภาษณ์ เช่น วัตถุประสงค์ข้อแรกศึกษาตัวแปรทางบริหารการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อที่สองศึกษาหลักพุทธธรรมที่จะนำมาบูรณาการโดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อที่สามศึกษาแนวทางการเสริมสร้างหรือพัฒนาการบริหารตามหลักพุทธธรรมโดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ซึ่งก็อาจเป็นการผสมผสานวิธีแต่ยังขาดแบบแผนการวิจัยที่ชัดเจน ยังมีข้อสังเกตบางประการที่คณะผู้เขียนเสนอแนะว่าน่าจะมีการสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับตัวแปรการบริหารตามหลักพุทธธรรมที่ผ่านกระบวนการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยแบบผสมผสานวิธี เช่น “การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4: การวิจัยแบบผสมผสานวิธี” โดยเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ในระยะแรก วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และนำไปสู่การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น หรืออาจศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพราะสามารถช่วยระบุปัญหาที่เป็นปัญหาอย่างแท้จริงทำให้เกิดการแก้ปัญหาได้ตรงจุดเป็นไปตามความต้องการของสถานศึกษา ในกรณีตัวอย่างงานวิจัยแบบผสมผสานวิธีอาจตั้งหัวข้อวิจัย เช่น “การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ: การวิจัยแบบผสมผสานวิธี” เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การวิจัยแบบผสมวิธียังเป็นวิธีวิจัยที่เปิดโอกาสให้มีการผสมผสานของกลุ่มที่มีทักษะในการวิจัยที่แตกต่างกันได้ แม้ว่าแนวคิดในการบูรณาการวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจะเป็นแนวคิดที่มีมานานแล้ว แต่ยังไม่มีการวิจัยแบบผสมผสานวิธีแบบใดที่แสดงให้เห็นถึงผลของการบูรณาการวิธีการทั้งสองค่าได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปรัชญาที่แตกต่างกันและมีกระบวนการวิจัยที่แตกต่างกันทำให้ไม่อาจบูรณาการเข้ากันได้ได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น ความพยายามในการบูรณาการจึงปรากฏให้เห็นเป็นเพียงลักษณะการวิจัยสองแบบผสมกัน ดังแบบแผนการวิจัยหลักที่นำเสนอสามแบบข้างต้น ในขณะเดียวกัน แนวคิดการวิจัยแบบผสมผสานวิธีก็ยังมีประเด็นที่พึงพิจารณาใช้อย่างระมัดระวัง เช่น “การที่นักวิจัยทำการวิจัยเชิงปริมาณ และรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการใช้แบบสอบถามปลายเปิด จะอ้างว่าได้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธีคงจะไม่ได้” เนื่องจากการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมีความหมายมากกว่าการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ และในทางกลับกัน “การที่นักวิจัยทำการวิจัยเชิงคุณภาพ และนำผลการวิจัยไปสร้างแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับผลการวิจัย จะอ้างว่าได้ใช้วิธีการวิจัยแบบ

ผสมผสานวิธีก็คงจะไม่ได้เช่นกัน” เพราะการวิจัยเชิงปริมาณมีความหมายมากกว่าการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งแนวคิดของการวิจัยแบบผสมผสานวิธีที่ควรทำคือ “การตั้งคำถามวิจัยทั้งแนวคำถามวิจัยเชิงปริมาณและคำถามวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยวิธีการวิจัยทั้งสองแบบผสมผสานกันนำไปสู่คำตอบเดียวกัน” นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (2560 – 2564).

<http://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20170313-Education-Development-Plan-12.pdf>

ชาย โพธิ์สิตา. (2549). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2560). ความเป็นผู้ประกอบการสาธารณะและการสร้างนวัตกรรมภาครัฐ.

https://www.opdc.go.th/uploads/files/2560/G_Innovationlab19660_2.pdf

ราชกิจจานุเบกษา. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.

2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. [https://www.mwit.ac.th/~person/01-](https://www.mwit.ac.th/~person/01-Statutes/NationalEducation.pdf)

[Statutes/NationalEducation.pdf](https://www.mwit.ac.th/~person/01-Statutes/NationalEducation.pdf)

ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.

สภานโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี (พ.ศ. 2560 –

2579). <http://www.nric.or.th/>

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action

Research). มหาสารคาม : เอกสารประกอบการสอนคลินิกวิชาการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2560). การวิจัยแบบผสมวิธี : กระบวนทัศน์การวิจัยในศตวรรษที่ 21.

(พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. [http://www.lp-pao.go.th/Plan/images/book/Book-](http://www.lp-pao.go.th/Plan/images/book/Book-005.pdf)

[005.pdf](http://www.lp-pao.go.th/Plan/images/book/Book-005.pdf)

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

<http://click.senate.go.th/>

สิน งามประโคน. (2560). พุทธบริหารการศึกษา: แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการ. วารสารนวัตกรรม

การศึกษาและการวิจัย, 1(2), 103-116.

องอาจ นัยพัฒน์. (2549). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สามลดา.

อุทัย ดุลยเกษม. (2545). วิธีวิทยาการวิจัย : เครื่องมือหรือวิธีคิด. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย. 15(3), 279-289.

- Australian Government. (2017). *Innovation 101*. <https://innovation.govspace.gov.au/innovation-101>
- Creswell J. W. and Clark, V. P. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. New Delhi : SAGE.
- Creswell, J. and Clark, V. (2018). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. 3rded. Thousand Oak: SAGE.
- Creswell, J. and Guetterman, T.C. (2019). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. 6th ed. Saddle River: Pearson.
- Creswell, J. W. (2009). *Research Design : Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. (3rded), Thousand Oaks, CA : SAGE.
- Creswell, J.W. (2014). *Research Design : Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. (4th ed). Thousand Oaks, CA : SAGE.
- Creswell, J.W., & Creswell, J.D. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 5th ed. Thousand Oak: SAGE.
- Creswell, J.W., & Creswell, J.D. (2022). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 6th ed. Thousand Oak: SAGE.
- Denzin N. , and Lincoln Y. (2011). *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. Editors. Thousand Oaks : CA SAGE.
- Guba, E.G. (1990). *The Alternative Paradigm Dialog*. In Guba, E.G. (Ed.) *The Paradigm Dialog*. Newbury Park, CA : SAGE.
- Hill, C and Lynn, L. (2016). *Public Management Thinking and Acting in Three Dimensions*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Jonker, J. and Pennink, W.B. (2010). *The Essence of Research Methodology : A Concise Guide for Master and PhD Students in Management Science*. Heidelberg : Springer.
- Jonker, J. and Pennink, W.B. (2010). *The Essence of Research Methodology : A Concise Guide for Master and PhD Students in Management Science*. Heidelberg: Springer.
- Kemmis, S., McTaggart, R., and Nixon, R. (2014). *The Action Research Planner: Doing Critical Participatory Action Research*. New York : Springer.
- Kuratko, D. F. (2012). *Innovation Acceleration : Transforming Organizational Thinking*. Boston : Pearson.
- Oxford University Press. (2023). *Oxford Dictionaries*.
<http://oxforddictionaries.com/definition/english/research?q=research>
- Patton, M.Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. (2nd ed). Newbury Park, CA : SAGE.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*. New York : Free Press.

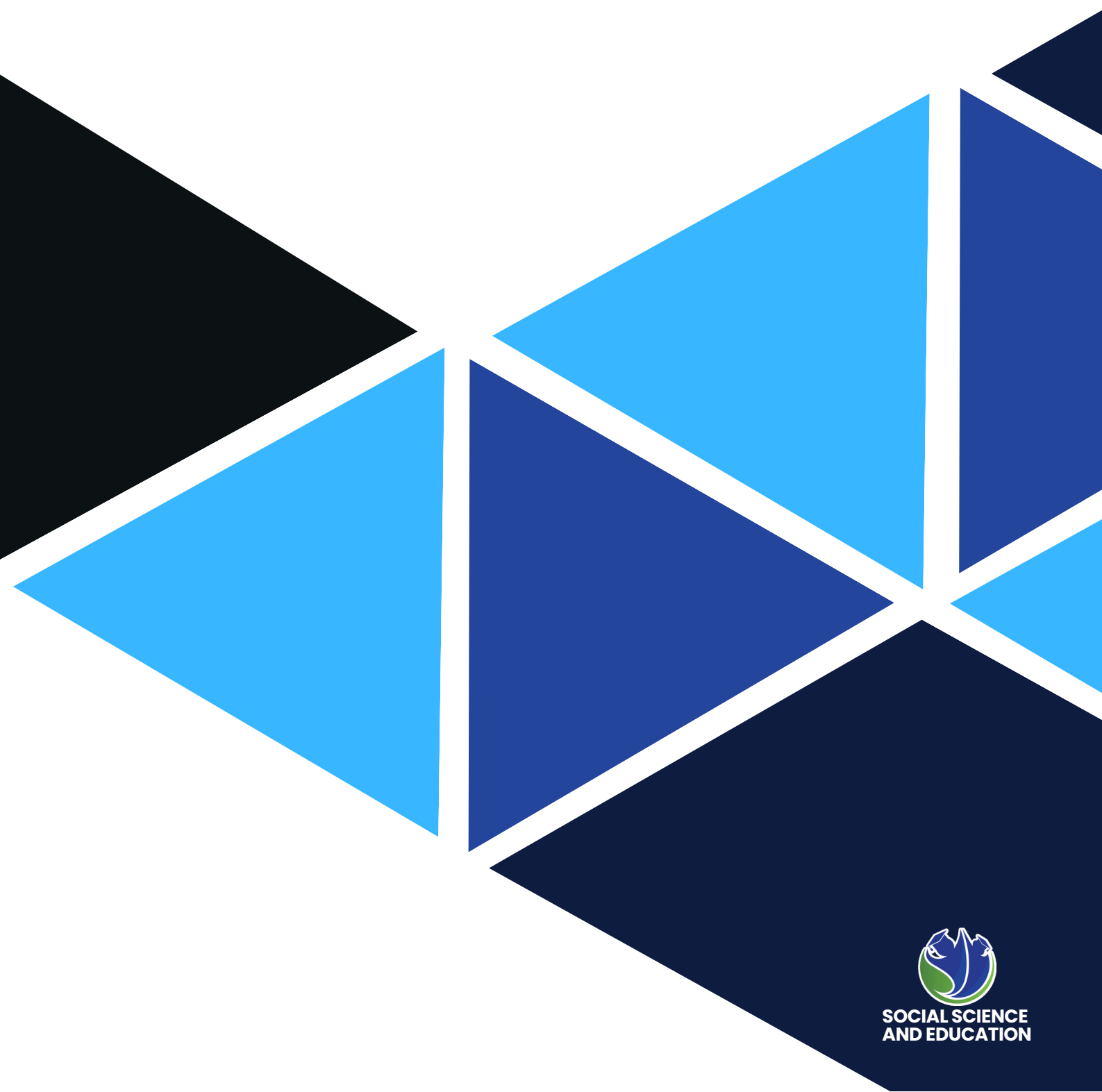
Schwant, T.A. (2002). *Dictionary of Qualitative Inquiry*. (3rd ed). Thousand Oaks, CA: SAGE.

The United Nations (UN). (2017). *The Sustainable Development Goals Report 2017*.

<https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2017/The Sustainable Development Goals Report 2017.pdf>

UNESCO. (2017). *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives*.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002474/247444e.pdf>

SOCIAL SCIENCE
AND EDUCATION